ಪರಿಕರ್ಮ : ದೃಷ್ಟಿವಾದ ಅಂಗದ ಮೊದಲ ಭೇದವಾದ ಪರಿಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಚಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ, ಸೂರ್ಯಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ, ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ, ದ್ವೀಪಸಾಗರ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯೆಂದು ಐದು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ಚಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ ಐದು ಸಾವಿರ ೩೬೦೫೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ಆಯು, ಗತಿ, ಕಲೆಯ ಹಾನಿ ವೃದ್ಧಿ, ದೇವಿ, ವೈಭವ, ಪರಿವಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಸೂರ್ಯಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಲಕ್ಷ ಮೂರು ಸಾವಿರ ೫೦೩೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಆಯು, ಗತಿ, ವೈಭವ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಜಂಬೂದ್ವೀಪಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ೩೨೫೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಸಂಬಂಧದ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪರ್ವತ, ಸರೋವರ, ನದೀ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ದ್ವೀಪಸಾಗರ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಮೂವತ್ತಾರುಸಾವಿರ ೫೨೩೬೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದ್ವೀಪ ಸಮುದ್ರಗಳ, ಮಧ್ಯಲೋಕದ ಅಕೃತ್ರಿಮಜಿನಮಂದಿರಗಳ, ಭವನ-ವ್ಯಂತರ-ಜ್ಯೋತಿಷೀ ದೇವಗಳ ಆವಾಸದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಭತ್ತಾನ್ಲಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ೮೪೩೬೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಪರಿಕರ್ಮದ (ಒಂದು ಕೋಟಿ ಎಂಭತ್ತೊಂದು ಲಕ್ಷ ಐದು ಸಾವಿರ ೧೮೧೦೫೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ) ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಸೂತ್ರ : ದೃಷ್ಟಿವಾದ ಅಂಗದ **ಎರಡನೇ ಭೇದವಾದ ಸೂತ್ರ**ದಲ್ಲಿ ಎಂಭತ್ತೆಂಟುಲಕ್ಷ ೮೮೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವವು ಅಸ್ತಿರೂಪವೇ ಇದೆ, ನಾಸ್ತಿರೂಪವೇ ಇದೆ, ಕರ್ತೃವೇ ಇದೆ, ಭೋಕ್ತೃವೇ ಇದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯಾವಾದಿ, ಅಕ್ರಿಯಾವಾದಿ, ಅಜ್ಞಾನವಾದಿ, ವಿನಯವಾದಿ, **ಏಕಾಂತವಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲ್ಪಿತ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪದ ಏಕಪಕ್ಷದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವರ್ಣನೆಯು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.**

ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗ : ದೃಷ್ಟಿವಾದ ಅಂಗದ **ಮೂರನೇ ಭೇದವಾದ ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗ**ದಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರ ೫೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಅವ್ರತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅರವತ್ತು ಮೂರು ಶಲಾಕಾ ಮಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಪೂರ್ವ : ದೃಷ್ಟಿವಾದ ಅಂಗದ ನಾಲ್ಕನೇ ಭೇದದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ವಗಳಿವೆ.

ಉತ್ಪಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ೧೦೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ **ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳ** (ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ನಯ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವರ್ತಿ-ಯುಗಪತ್ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರೌವ್ಯ) ಸ್ವಭಾವದ (ಭೂತ-ವರ್ತಮಾನ- ಭವಿಷ್ಯ ಕಾಲಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ೮೧-೮೧ ಭೇದ ಮಾಡಿ) ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಗ್ರಾಯಣೀಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತೊಂಭತ್ತಾರುಲಕ್ಷ ೯೬೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಾಂಗದ ಸಾರಭೂತ ಜ್ಞಾನ ಏಳು ತತ್ತ್ವ, ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥ, ಆರು ದ್ರವ್ಯ, ಏಳು ನೂರು ನಯ, ದುರ್ನಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ (ಪ್ರಯೋಜನಭೂತ ಮಾತುಗಳ) ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ವೀರ್ಯಾನುವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತು ಲಕ್ಷ ೭೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನ ಸ್ವ-ವೀರ್ಯ, ಪರ-ವೀರ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರವೀರ್ಯ, ಕಾಲವೀರ್ಯ, ಭಾವವೀರ್ಯ, ತಪೋವೀರ್ಯ, ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಶಕ್ತಿರೂಪ ವೀರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಅಸ್ತಿನಾಸ್ತಿಪ್ರವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷ ೬೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಸ್ವ-ದ್ರವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾಲ ಭಾವರೂಪ ಚತುಷ್ಟಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಪರ-ದ್ರವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾಲ ಭಾವರೂಪ ಚತುಷ್ಟಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಏಳು ಭೇದ (ಸಪ್ತ ಭಂಗ) ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ-ಅನಿತ್ಯ, ಏಕ-ಅನೇಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಜ್ಞಾನಪ್ರವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡಿಮೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ೯೯೯೯೯೯೯ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮತಿ, ಶ್ರುತ, ಅವಧಿ, ಮನಃಪರ್ಯಾಯ, ಕೇವಲ-ಇವು ಐದು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ, ಹಾಗೂ ಕುಮತಿ, ಕುಶ್ರುತ, ವಿಭಂಗ-ಇವು ಮೂರು ಅಜ್ಞಾನ ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಷಯ, ಫಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ-ಅಪ್ರಮಾಣ ರೂಪ ಭೇದಸಹಿತವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಸತ್ಯಪ್ರವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಆರು ೧೦೦೦೦೦೦೬ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಚನಗುಪ್ತಿ, ವಚನದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಕಾರಣ, ಮೌನ ಭೇದ, ಹನ್ನೆರಡು ಭಾಷೆ, ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಅಸತ್ಯ ವಚನಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಆತ್ಮಪ್ರವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಕೋಟಿ ೨೬೦೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಜೀವನಿದ್ದಾನೆ, ಕರ್ತೃಇದ್ದಾನೆ, ಭೋಕ್ತೃಇದ್ದಾನೆ, ವಕ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ, ಪುದ್ಗಲನಿದ್ದಾನೆ, ವೇದಕನಿದ್ದಾನೆ, ವ್ಯಾಪಕ (ವಿಷ್ಣು) ನಿದ್ದಾನೆ, ಸ್ವಯಂಭೂ ಇದ್ದಾನೆ, ಶರೀರಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಶಕ್ತಿವಂತನಿದ್ದಾನೆ, ಜಂತು ಇದ್ದಾನೆ, ಮಾನವನಿದ್ದಾನೆ, ಮಾನಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಮಾಯಾವಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಯೋಗಿಯಿದ್ದಾನೆ, ಸಂಕೋಚವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳವನಿದ್ದಾನೆ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಿದ್ದಾನೆ, ಮೂರ್ತಿಕನಿದ್ದಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಕರ್ಮಪ್ರವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಎಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷ ೧೮೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳಬಂಧ, ಉದಯ, ಉದೀರಣಾ, ಸತ್ತಾ, ಉತ್ಕರ್ಷಣ, ಅಪಕರ್ಷಣ, ಉಪಶಮನ ಸಂಕ್ರಮಣ, ನಿಧತ್ತಿ, ನಿಕಾಚಿತ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ರೂಪದ ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿ, ಉತ್ತರ ಪ್ರಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳ ಮತ್ತು ಈರ್ಯಾಪಥ ತಪಸ್ಯೆ ಅಧಃಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂಭತ್ತುನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ೮೪೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮ, ಸ್ಥಾಪನೆ, ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವಗಳ ಸಂಹನನ, ಬಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅನುಸಾರ ಕಾಲದ ಮರ್ಯಾದೆಯೊಡನೆ ತ್ಯಾಗ, ಪಾಪಸಹಿತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ತ್ಯಾಗ, ಉಪವಾಸದ ವಿಧಿ ಮತ್ತು ಭಾವನೆ, ಐದು ಸಮಿತಿ, ಮೂರು ಗುಪ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾನುವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಹತ್ತುಲಕ್ಷ ೧೧೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗುಷ್ಠ, ಪ್ರೇತಸ್ಸೇನ ಮೊದಲಾದ ಏಳು ನೂರು ಅಲ್ಪ ವಿದ್ಯೆಗಳ, ಮತ್ತು ರೋಹಿಣಿ ಮೊದಲಾದ ಐದುನೂರು ಮಹಾವಿದ್ಯೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಸಾಧನ ಭೂತ ಮಂತ್ರ, ಯಂತ್ರ, ಪೂಜೆ, ವಿಧಾನ, ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೋದನಂತರ ಅವುಗಳ ಫಲ, ಮತ್ತು ಅಂತರಿಕ್ಷ, ಭೌಮ, ಅಂಗ, ಸ್ವರ, ಸ್ವಪ್ನ, ಲಕ್ಷಣ, ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಛನ್ನವೆಂದು ಇವು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ನಿಮಿತ್ತ ಜ್ಞಾನದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣಾನುವಾದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರುಕೋಟಿ ೨೬೦೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಬಲಭದ್ರ, ನಾರಾಯಣ (ವಾಸುದೇವ), ಪ್ರತಿನಾರಾಯಣರ ಗರ್ಭಕಲ್ಯಾಣಕ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಉತ್ಸವಗಳ ಹಾಗೂ ಈ ಪದಗಳ ಕಾರಣವಿರುವ ಸೋಳಹ ಭಾವನೆ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗತಿ, ಗ್ರಹಣ, ಶಕುನ, ಫಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಪ್ರಾಣವಾದಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರುಕೋಟಿ ೧೩೦೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯವಿದ್ಯೆಯಿದೆ ಆದರ, ಮತ್ತು ಭೂತ, ಪ್ರೇತ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿದೂರ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣಭೂತ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳ, ವಿಷ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವಂಥ ವನಸ್ಪತಿಯ, ಮತ್ತು ಇಡಾ, ಪಿಂಗಳಾ, ಸುಷುಮ್ನ ಮೊದಲಾದ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸದ, ಹಾಗೂ ಗತಿಯ ಅನುಸಾರ ದಶಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರಕ-ಅನುಪಕಾರಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಕ್ರಿಯಾವಿಶಾಲಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಕೋಟಿ೯೦೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ, ಛಂದಸ್ಸು, ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಕಲೆಗಳು, ಸ್ತ್ರೀಯ ಅರವತ್ತ್ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳು, ಶಿಲ್ಪವಿಜ್ಞಾನ, ಗರ್ಭಾದಾನ ಮೊದಲಾದ ಎಂಭತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಒಂದು ನೂರಾ ಎಂಟು ಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದೇವ ವಂದನೆ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ತ್ರಿಲೋಕ ಬಿಂದುಸಾರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಕೋಟಿ ಐವತ್ತು ಲಕ್ಷ೧೨೫೦೦೦೦೦೦ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕದ ಸ್ವರೂಪ, ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಪರಿಕರ್ಮ, ಎಂಟು ವ್ಯವಹಾರ, ಬೀಜ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಗಣಿತ, ಮೋಕ್ಷದ ಸ್ವರೂಪ ಮೋಕ್ಷ ಗಮನದ ಕಾರಣಭೂತ ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಸುಖದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. **ಈ ಪ್ರಕಾರ ತೊಂಭತ್ತೈದು ಕೋಟಿ ಐವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಐದು ೯೫೫೦೦೦೦೦೫ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ವಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.**

ದೃಷ್ಟಿವಾದ ಅಂಗದ ಐದನೆಯ ಭೇದವಾದ ಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಗತ, ಸ್ಥಲಗತ, ಮಾಯಾಗತ, ಆಕಾಶಗತ, ರೂಪಗತವೆಂದು ಐದು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೋಟಿ ಒಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷ ಎಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸಾವಿರದಾ ಎರಡುನೂರು ೨೦೯೮೯೨೦೦ ಪದಗಳಿವೆ. ಐದೂ ಚೂಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತುಕೋಟಿ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷ ನಲವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ೧೦೪೯೪೬೦೦೦ ಪದಗಳಿವೆ.

ಜಲಗತಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಜಲದಲ್ಲಿ ಗಮನಮಾಡುವುದು, ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು, ಅಗ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡ್ರುವುದು-ನಡೆಯುವುದು, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಸ್ಥಲಗತಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೇರು ಮೊದಲಾದ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಗಮನ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಿರುವ ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಮಾಯಾಗತ ಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಯಾರೂಪ ಇಂದ್ರಜಾಲ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಿರುವ ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಆಕಾಶಗತಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಿರುವ ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ರೂಪಗತಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ಜಿಂಕೆ, ಹುಲಿ, ಮೊಲ, ಮನುಷ್ಯ, ವೃಕ್ಷ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಅನೇಕ ರೂಪವಾಗಿ ಬದಲಿಸಲು ಕಾರಣಭೂತವಿರುವ ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರ, ಮಣ್ಣು, ಪಾಷಾಣ, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಲೆಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಲೆಯ ಹಾಗೂ ಧಾತುವಾದ, ರಸವಾದ, ಖನಿಜ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಚತುರತೆಯಿಂದ ರಚನೆ ಮಾಡುವುದರ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತಿಳಿಯುವುದೇನೆಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ದ್ವಾದಶಾಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡಿಮೆ ಏಕಟ್ಠೀಯ ಬರಾಬರಿ ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ -೧೮೪೪೬೭೪೪೦೭೩೭೦೯೫೫೧೬೧೫ ಇಷ್ಟು ಅಪುನರುಕ್ತ ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ (೬೫೫೩೬X೬೫೫೩೬X೬೫೫೩೬X೬೫೫೩೬=ಏಕಟ್ಠಿ ಮತ್ತು ೨X೮X೮X೮X೮X೮ = ಪಣ್ಣಟ್ಠೀ ೬೫೫೩೬) - ಯಾವುದು ಒಂದು ಬಾರಿ ಬಂದ ನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಅಪುನರುಕ್ತ ಅಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತ್ನಾಲ್ಕು ಸಂಯೋಗದವರೆಗಿನ ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಆಗಮದೊಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಧ್ಯಮಪದದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರದಾರನೂರಾ ಮೂವತ್ತುನಾಲ್ಕು ಕೋಟಿ ಎಂಭತ್ತು ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಏಳು ಸಾವಿರದಾ ಎಂಟುನೂರಾ ಎಂಭತ್ತೆಂಟು ೧೬೩೪೮೩೦೭೮೮೮ ಅಪುನರುಕ್ತ ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಈ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಭಾಗ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಒಂದು ನೂರಾ ಹನ್ನೆರಡು ಕೋಟಿ ಎಂಭತ್ತು ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಐವತ್ತೆಂಟು ಸಾವಿರದಾ ಐದು೧೧೨೮೩೫೮೦೦೫ ಪದಗಳು ಬರುವವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದ್ವಾದಶಾಂಗವಿದೆ. ಉಳಿದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಎಂಟು ಕೋಟಿ

ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಎಂಟು ಸಾವಿರದಾ ಒಂದು ನೂರಾ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ೮೦೧೦೮೧೭೫ ಅಂಕ ಉಳಿದವು. ಈ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪೂರ್ಣ ಒಂದು ಪದವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಅಂಗಬಾಹ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಗಳಿವೆ.

ಪ್ರಕೀರ್ಣಕ : ಸಾಮಾಯಿಕ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕ್ಲೇಶದ ಅಭಾವರೂಪನಾಮ, ಸ್ಥಾಪನೆ, ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಭೇದದಿಂದ ಆರು ಭೇದರೂಪ ಸಾಮಾಯಿಕದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಸ್ತವನಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಅತಿಶಯ, ಎಂಟು ಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯ, ಪರಮ ಔದಾರಿಕ ದಿವ್ಯದೇಹ, ಸಮವಸರಣ ಸಭೆ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಮಹಾತ್ಮ್ಯದ ಪ್ರಕಾಶರೂಪ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ವಂದನಾಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಆಲಂಬನರೂಪ ಚೈತ್ಯಾಲಯ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಸ್ತವನರೂಪ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದಜನಿತ ಪೂರ್ವಕೃತ ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವುದರ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೈನಿಕ, ರಾತ್ರಿಕ, ಪಾಕ್ಷಿಕ, ಚಾತುರ್ಮಾಸಿಕ, ಸಾಂವತ್ಸರಿಕ (ವಾರ್ಷಿಕ), ಐರ್ಯಾಪಥಿಕ, ಉತ್ತಮಾರ್ಥ (ಮರಣದ ಸಮಯ) ವೆಂದು ಏಳು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ವಿನಯಪ್ರಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರ, ತಪ ಮತ್ತು ಉಪಚಾರ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ವಿನಯದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಕೃತಿಕರ್ಮಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ನವದೇವತೆಗಳಾದ ಅರ್ಹಂತ, ಸಿದ್ಧ, ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಸಾಧು, ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ, ಜಿನಮಂದಿರ, ಜಿನಾಗಮ, ಜಿನಧರ್ಮದ ವಂದನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ನಾಲ್ಕು ಶಿರೋನತಿ, ಮೂರು ಶುದ್ಧಿ, ಎರಡು ನಮಸ್ಕಾರ, ಹನ್ನೆರಡು ಆವರ್ತ ಇತ್ಯಾದಿ ನಿತ್ಯ - ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ದಶವೈಕಾಲಕಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳ ಆಚಾರ ಮತ್ತು ಆಹಾರದ ಶುದ್ಧಿಯ ಕುರಿತು ಹತ್ತು ವಿಶೇಷ ಕಾಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಉಪಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದರ ವಿಧಾನ, ಅವುಗಳ ಫಲ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಉತ್ತರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಕಲ್ಪವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಚರಣೆಯ ವಿಧಾನ, ಅಯೋಗ್ಯದ ಸೇವನೆಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಕಲ್ಪ್ಯಾಕಲ್ಪ್ಯಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಯಾವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ, ಯಾವುದು ಅಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂಬ ಭೇದರೂಪ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಮಹಾಕಲ್ಪ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಜಿನಕಲ್ಪಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಂಹನನಸಹಿತ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರತಿಮಾಯೋಗ, ಆತಾಪನಯೋಗ, ತ್ರಿಕಾಲಯೋಗ (ವೃಕ್ಷತಲ) ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಆಚರಣೆ, ಮತ್ತು ಸ್ಥವಿರಕಲ್ಪಿ ಸಾಧುಗಳ ದೀಕ್ಷೆ, ಶಿಕ್ಷೆ, ಸಂಘದ ಪೋಷಣೆ, ಯಥಾಯೋಗ್ಯಶರೀರದ ಸಮಾಧಾನ, ಆತ್ಮಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಲ್ಲೇಖನ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ಉತ್ತಮ ಆರಾಧನೆಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಪುಂಡರೀಕ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಭವನವಾಸೀ, ವ್ಯಂತರ, ಜ್ಯೋತಿಷೀ, ಕಲ್ಪವಾಸೀ ದೇವಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾರಣ, ದಾನ, ಪೂಜೆ, ತಪಶ್ಚರಣ, ಅಕಾಮನಿರ್ಜರೆ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಅವರುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನದ ವೈಭವ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಮಹಾಪುಂಡರೀಕ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ದಿಕ ದೇವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಇಂದ್ರ, ಪ್ರತೀಂದ್ರ, ಅಹಮಿಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾರಣ ತಪವಿಶೇಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ನಿಷಿದ್ಧಿಕಾಪ್ರಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೋಷಗಳ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ವಿಶುದ್ಧತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದ್ವಾದಶಾಂಗ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾನವು ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಯಾರು ತಾವು ಸ್ವಯಂ ಓದುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಓದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆ ಬಹುಶ್ರುತಗಳ ಭಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಭಕ್ತಿಯು ಕೂಡ ಬಹುಶ್ರುತ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ. **ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಭಕ್ತಿಯಿದೆ.** ಯಾರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡಿ ಓದುತ್ತಾರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಧನ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಸುತ್ತಾರೆ (ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ), ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಅಕ್ಷರಗಳ ಹೀನತೆ-ಅಧಿಕತೆ, ಮಾತ್ರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಓದುವಂಥವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಲಬ್ಧ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕಲಿಸುವಂಥವರ-ಓದುವಂಥವರ ಆಜೀವಿಕೆಯ ಸ್ಥಿರತೆ ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರಾಕುಲ ಸ್ಥಾನ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಕರ್ಮದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥ ಬಹುಶ್ರುತ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ರಟ್ಟಿನ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಡಬೇಕು ಅದರಿಂದ ನೋಡುವಂಥವರ ಓದುವಂಥವರ-ಕೇಳುವಂಥವರ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಬೇಕು, ಇದೆಲ್ಲವು ಬಹುಶ್ರುತ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ. ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಐದೂ ಪ್ರಕಾರದ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ, ನೂರಾರು ಹೂವುಗಳಿಂದ ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂಥ ಶ್ರುತಭಕ್ತಿಯು ಸಂಶಯಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಸಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಡೆದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಶ್ರುತದೇವತೆ (ಜಿನವಾಣಿ)ಯ ಗುಣಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪವಿತ್ರ ಅರ್ಘ್ಯದಿಂದ ಶ್ರುತದೇವತೆಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಸಮಸ್ತ ಶ್ರುತದ ಪಾರಂಗತರಾಗಿ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬಹುಶ್ರುತಭಕ್ತಿ ನಾಮದ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದೆ ಅದನ್ನು ನಿರಂತರ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರವಚನ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನೆ

ಈಗ ಪ್ರವಚನಭಕ್ತಿ ನಾಮದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಚವನದ ಅರ್ಥವು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಣೀತ ಆಗಮವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ, ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ, ಏಳು ತತ್ತ್ವಗಳ, ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಮತ್ತು ಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಅದು ಆಗಮವಿದೆ.

ಅಧಿಕ ಪ್ರದೇಶವಿರುವವುಗಳನ್ನು ಅಸ್ತಿಕಾಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಿರಂತರ ತನ್ನ ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದರ ಹೆಸರು ದ್ರವ್ಯವಿದೆ. ವಸ್ತುತ್ವದಿಂದ ಯಾವುದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದರ ಹೆಸರು ಪದಾರ್ಥವಿದೆ, ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವರೂಪತೆಯಿದೆ ಅದರ ಹೆಸರು ತತ್ತ್ವವಿದೆ. ಇವುಗಳ ವಿಶೇಷ ಕಥನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಂಗ ನೋಡಿ ಮಾಡುವೆವು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯೊಳಗೆ ದೀವಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ

ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರುಲೋಕರೂಪದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಚನರೂಪದ ದೀವಿಗೆಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸ್ಥೂಲ, ಮೂರ್ತಿಕ, ಅಮೂರ್ತಿಕ ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ, ಪ್ರವಚನರೂಪದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ಮುನೀಶ್ವರರು ಚೇತನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಧಾರಕ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪರಮಾಗವನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ವಿನಯದಿಂದ ಓದುವುದು ಅದು ಪ್ರವಚನಭಕ್ತಿಯಿದೆ.

ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ಆರು ದ್ರವ್ಯ, ಏಳುತತ್ತ್ವ, ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಭೇದರೂಪ ಸಮಸ್ತ ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಅನಂತ ಭೂತಕಾಲವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ಅನಂತ ಭವಿಷ್ಯಕಾಲವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನಕಾಲ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ **ಅಧೋಲೋಕ**ದ ಏಳು ಪೃಥ್ವಿ, ಮತ್ತು ನಾರಕಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ, ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನಗಳ, ಆಯು, ಕಾಯ, ವೇದನೆ, ಗತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಭವನವಾಸೀ ದೇವಗಳ ಏಳುಕೋಟಿ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಭವನಗಳ, ಅವರ ಆಯು, ಕಾಯ, ವೈಭವ, ವಿಕ್ರಯೆ, ಭೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅಧೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ **ಮಧ್ಯಲೋಕ**ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದ್ವೀಪ-ಸಮುದ್ರಗಳ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇರು, ಪರ್ವತ, ನದೀ, ಸರೋವರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಭೂಮಿಯ ವಿದೇಹ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ, ಭೋಗಭೂಮಿಯ, ತೊಂಭತ್ತಾರು ಅಂತರ್ದ್ವೀಪ ಸಂಬಂಧದ ಮನುಷ್ಯರ, ಕರ್ಮಭೂಮಿಯ ಭೋಗಭೂಮಿಯ ಮನುಷ್ಯರ ಕರ್ತವ್ಯ, ಆಯು, ಕಾಯ, ಸುಖ-ದುಃಖದ; ಹಾಗೂ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ, ವ್ಯಂತರರ ನಿವಾಸ, ವೈಭವ, ಪರಿವಾರ, ಆಯು, ಕಾಯ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ವಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಮಧ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಷೀದೇವಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ನಿವಾಸ, ವೈಭವ, ಪರಿವಾರ, ಆಯು, ಕಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ನಾಲ್ಕು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಊರ್ಧ್ವಲೋಕದ ಅರವತ್ತುಮೂರು ಪಟಗಳ, ಸ್ವರ್ಗದ ಅಹಮಿಂದ್ರರ ಪಟಲುಗಳ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಗಳ ವೈಭವ, ಪರಿವಾರ, ಆಯು, ಕಾಯ, ಶಕ್ತಿ, ಗತಿ, ಸುಖ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಜ್ಞರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿದ ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದ, ವ್ಯಯ, ಧ್ರೌವ್ಯತೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವರ್ಣನೆ ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದೆ. ಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಬಂಧದ, ಉದಯದ, ಸತ್ವದ, ಸಂಕ್ರಮಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಮಸ್ತ ವರ್ಣನೆ ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಸಂಸಾರದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವಂಥ ರತ್ನತ್ರಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ರತ್ನತ್ರಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಉಪಾಯದ ವರ್ಣನೆ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಗೃಹಸ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕ ಧರ್ಮದ ಜಘನ್ಯ-ಮಧ್ಯಮ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಚರ್ಯೆಯ ಮತ್ತು ಶ್ರಾವಕರ ವ್ರತ-ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರ-ಪರಮಾರ್ಥರೂಪ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಪ್ರವಚನದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಗೃಹತ್ಯಾಗಿ ಮುನಿರಾಜರುಗಳ ಮಹಾವ್ರತ, ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಮೂಲಗುಣ, ಎಂಭತ್ತಾನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಉತ್ತರಗುಣ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಧ್ಯಾನ, ಆಹಾರ-ವಿಹಾರ, ಸಾಮಾಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ಚಾರಿತ್ರ, ಚರ್ಯೆಯ, ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ -ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ಸಲ್ಲೇಖನಾಮರಣದ ಸಮಸ್ತ ಚರ್ಯೆಯ ವರ್ಣನೆಯು ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಜೀವಸಮಾಸ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಗಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಪ್ರವಚದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಜೀವಗಳ ಒಂದುನೂರಾತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತುವರೆ ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ಕುಲ, ಎಂಭತ್ತಾನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಜಾತಿಯ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಪ್ರವಚನದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕು ಅನುಯೋಗ, ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತ, ಮೂರು ಗುಣವ್ರತ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳ ಭೇದ, ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಗವಂತರು ಹೇಳಿದ ಆಗಮದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಭಾವನೆ, ಹನ್ನೆರಡು ತಪ, ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗ, ಹದಿನಾಲ್ಕುಪೂರ್ವ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಆಗಮದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸರ್ಪಿಣಿ-ಅವಸರ್ಪಿಣಿ ಕಾಲದ ಚಕ್ರ, ಅದರೊಳಗೆ ಆರು ಆರು ಕಾಲದ ಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥದ ಪರಿಣತಿಯ ಭೇದಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಆಗಮದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕುಲಂಕರ, ತೀರ್ಥಂಕರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಬಲದೇವ, ವಾಸುದೇವ ಪ್ರತಿವಾಸುದೇವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಧರ್ಮತೀರ್ಥದ ಪ್ರವರ್ತನೆ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ವಾಸುದೇವ ಮೊದಲಾದವರ ವೈಭವ, ಪರಿವಾರ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಆಗಮದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಆಗಮದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಆಗಮದ ಸೇವನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವೂ ಪಶುವಿನ ಸಮಾನವಿದೆ. ಭಗವಾನ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ದೇವರು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕದ ಅನಂತಾನಂತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯ, ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲವರ್ತಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳೊಡನೆ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯುಗಪತ್ ಕ್ರಮರಹಿತ ಹಸ್ತರೇಖೆಯಸಮಾನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಥಿತ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಪ್ತ ಋದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಜ್ಞಾನಧಾರಿಯಾದ ಗಣಧರ ದೇವರು ದ್ವಾದಶಾಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೇವಾಧಿದೇವ, ಪರಮಪೂಜ್ಯ, ಧರ್ಮತೀರ್ಥದ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವಂಥ, ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ಅನಂತದರ್ಶನ, ಅನಂತವೀರ್ಯ, ಅನಂತಸುಖರೂಪ ಅಂತರಂಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀ;ಸಮವಸರಣ ಮೊದಲಾದ ಬಹಿರಂಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಮಂಡಿತ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದೇವಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ವಂದಿತ; ಮೂವತ್ತಾನ್ಲು ಅತಿಶಯ, ಎಂಟು ಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನುಪಮ ಋದ್ಧಿಸಹಿತ; ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷರಹಿತ; ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಉಪಕಾರಕ; ಲೋಕಾಲೋಕದ ಅನಂತಾನಂತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಕ್ರಮರಹಿತ ಯುಗಪದ್ ಜ್ಞಾನದ ಧಾರಕ; ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಯಧಾರಕ; ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹಸ್ತಾವಲಂಬನ ಕೊಡುವಂಥ; ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ದಯಾಳು, ಪರಮಾತ್ಮ, ಪರಮೇಶ್ವರ, ಪರಮಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಮೇಷ್ಠೀ, ಸ್ವಯಂಭೂ, ಅಜರ, ಅಮರ, ಅರಹಂತ ಮೊದಲಾದ ನಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ; ಅಶರಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಶರಣ, ಅಂತಿಮ ಪರಮ ಔದಾರಿಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನ; ಗಣಧರ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಅವರ ಚರಣಗಳು ವಂದನೀಯವಿವೆ; ಕಂಠ, ತೌಲು, ತುಟಿ, ನಾಲಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚಲನೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ, ಆರ್ಯ-ಅನಾರ್ಯಸಮಸ್ತ ದೇಶಗಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪದ ನಾಶಕವಾದ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಭವ್ಯಜೀವರುಗಳ ಮೋಹಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥ, ಅರವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಚಾಮರುಗಳು ಬೀಸುತ್ತಿರುವಂಥ, ಮುಕ್ಕೊಡೆ-ಎಂಟು ಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯಗಳ ಧಾರಕ, ರತ್ನಮಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನ; ಭಗವಾನ ಸಕಲಪೂಜ್ಯ ಪರಮ ಭಟ್ಟಾರಕ ಶ್ರೀ ವರ್ಧಮಾನ ದೇವಾಧಿದೇವರು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಸಾತಿಶಯವನ್ನು ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಕಟವರ್ತಿ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಋಷೀಶ್ವರರುಗಳಿಂದ ವಂದನೀಯ, ಸಪ್ತಋದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧ, ನಾಲ್ಕು ಜ್ಞಾನದ ಧಾರಕ ಶ್ರೀ ಗೌತಮಗಣಧರದೇವರು ಕೋಷ್ಠಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ಋದ್ಧಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಭಗವಂತರಿಂದ ಹೇಳಲಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ, ಭಗವಂತರ ಮೂಲಕ ಹೇಳಲಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶಾಂಗ ರೂಪದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವಾಗ ಚತುರ್ಥಕಾಲವು ಮೂರು ವರುಷ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಹದಿನೈದು ದಿವಸ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿತ್ತು ಆಗ ಶ್ರೀ ವರ್ಧಮಾನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದರು. ಅನಂತರ ಅರವತ್ತೆರಡು ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಗೌತಮಸ್ವಾಮಿ, ಸುಧರ್ಮಾಚಾರ್ಯ, ಜಂಬೂಸ್ವಾಮಿ-ಈ ಮೂವರು ಕೇವಲಿಗಳು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಮೂಲಕಸಮಸ್ತ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

ಅದರ ನಂತರ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವಾಗುವುದರ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅದರನಂತರ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಷ್ಣು ನಂದಿಮಿತ್ರ, ಅಪರಾಜಿತ, ಗೋವರ್ಧನ, ಭದ್ರಬಾಹು-ಈ ಐವರು ಮುನಿಗಳು ದ್ವಾದಶಾಂಗದ ಧಾರಕರಾದ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳಾದರು. ಅವರ ಸಮಯವು ಕ್ರಮದಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ನೂರು ವರುಷಗಳದಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರರೂಪಣೆಯು ಉಳಿಯಿತು.

ಅದರ ನಂತರ ವಿಶಾಖಾಚಾರ್ಯ, ಪ್ರೋಷ್ಠಿಲಾಚಾರ್ಯ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ಜಯಸೇನ, ನಾಗಸೇನ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಧೃತಿಷೇಣ, ವಿಜಯ, ಬುದ್ಧಿಮಾನ, ಗಂಗದೇವ, ಧರ್ಮಸೇನ, ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಪರಮ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಮುನೀಶ್ವರರು ದಶಪೂರ್ವಗಳ ಧಾರಕರಾಗಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ನೂರಾ ಎಂಭತ್ತು ಮೂರು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆದರು. ಅವರು ಕೂಡ ಯಥಾವತ್ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

ಅದರ ನಂತರ ನಕ್ಷತ್ರ, ಜಯಪಾಲ, ಪಾಂಡುನಾಮ, ಧ್ರುವಸೇನ, ಕಂಸಾಚಾರ್ಯ-ಈ ಐವರು ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹನ್ನೊಂದು ಅಂಗದ ಜ್ಞಾನದ ಪಾರಂಗತರು ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಇನ್ನೂರಾ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆದರು, ಅವರು ಕೂಡ ಯಥಾವತ್ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದರ ನಂತರ ಸುಭದ್ರ, ಯಶೋಭದ್ರ, ಭದ್ರಬಾಹು, ಮಹಾಯಶ, ಲೋಹಾಚಾರ್ಯ - ಈ ಐವರು ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಒಂದು ಅಂಗ ಜ್ಞಾನದ ಪಾರಂಗತರಾಗಿ ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಒಂದು ನೂರಾ ಹದಿನೆಂಟು ವರುಷದಲ್ಲಿ ಆದರು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭಗವಾನ ಮಹಾವೀರ ಜಿನೇಂದ್ರರು ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಆರುನೂರಾ ಎಂಭತ್ತು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅಂಗಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಉಳಿಯಿತು. ಅದರ ನಂತರ ಈ ಕಾಲದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ, ವೀರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮಂದತೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದದೇವ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ವೀತರಾಗೀ ಮುನಿಗಳು ಅಂಗದ ವಸ್ತುಗಳ ಜ್ಞಾನಿಯಾದರು. ಅವರದೇ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಉಮಾಸ್ವಾಮಿಯಾದರು. ಹೀಗೆ ಪಾಪದಿಂದ ಭಯಭೀತ, ಜ್ಞಾನ-ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನ, ಪರಮಸಂಯಮಗುಣ ಮಂಡಿತ, ಗುರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಶ್ರುತದ ಅವ್ಯುಚ್ಛಿನ್ನ ಅರ್ಥದ ಧಾರಕರಾದ ವೀತರಾಗಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು.

ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ **ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದ ದೇವರು** ಸಮಯಸಾರ, ಪ್ರವಚನಸಾರ, ನಿಯಮಸಾರ, ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಅಷ್ಟಪಾಹುಡ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಪ್ರವಚನ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಉಮಾಸ್ವಾಮಿಯು ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ **ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು** ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿನಾಮದ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆಯೇ **ಶ್ರೀ ಅಕಲಂಕದೇವರು** ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜವಾರ್ತಿಕ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಮತ್ತು **ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದಿ ಸ್ವಾಮಿಯು** ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕವಾರ್ತಿಕ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಹಾಗೂ **ಶ್ರೀ ಸಮಂತಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯು** ಎಂಭತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಧಹಸ್ತೀ-ಮಹಾಭಾಷ್ಯನಾಮದ ಮಹಾನ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಅದು ಇಂದು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ.

ಗಂಧಹಸ್ತೀ ಮಹಾಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯ ಮೇಲೆ **ಶ್ರೀ ಸಮಂತಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯು** ಒಂದು ನೂರಾ ಹದಿನೈದು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಗಮಸ್ತೋತ್ರದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಅದನ್ನು ಆಪ್ತಮೀಮಾಂಸೆಯೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. **ಶ್ರೀ ಅಕಲಂಕ ದೇವರು** ದೇವಾಗಮಸ್ತೋತ್ರದ ಮೇಲೆ ಎಂಟುನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಶತೀನಾಮದ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಅದೇ ದೇವಾಗಮ ಅಷ್ಟಶತೀಯ ಮೇಲೆ **ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದೀ ಸ್ವಾಮಿಯು** ಎಂಟು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಸಹಸ್ರೀನಾಮದ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿವೆ.

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದಿ ಸ್ವಾಮಿಯು ಆಪ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ರೂಪದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಪ್ತ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಾಮದ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಶ್ರೀ ಮಾಣಿಕ್ಯನಂದೀ ಆಚಾರ್ಯರು** ಪರೀಕ್ಷಾಮುಖ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪರೀಕ್ಷಾಮುಖದ ದೊಡ್ಡ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ **ಶ್ರೀ ಪಭಾಚಂದ್ರ ಆಚಾರ್ಯರು** ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೇಯಕಮಲಮಾರ್ತಂಡ ನಾಮದಿಂದ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರದೇ ಚಿಕ್ಕ ಟೀಕೆ **ಶ್ರೀ ಅನಂತವೀರ್ಯ ಆಚಾರ್ಯರು** ಪ್ರಮೇಯಚಂದ್ರಿಕಾ ನಾಮದಿಂದ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಶ್ರೀ ಅಕಲಂಕ ದೇವರು** ಲಘುತ್ರಯೀ ನಾಮದ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ **ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ ಆಚಾರ್ಯರು** ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಕುಮುದಚಂದ್ರೋದಯ ನಾಮದ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ನ್ಯಾಯದ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ; ಪ್ರಮಾಣಪರೀಕ್ಷೆ, ಪ್ರಮಾಣನಿರ್ಣಯ, ಪ್ರಮಾಣಮೀಮಾಂಸೆ, ಬಾಲಾವಬೋಧ, ನ್ಯಾಯದೀಪಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಜಿನಧರ್ಮದ ಸ್ತಂಭಗಳು, ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿಸುವಂಥ ಅನೇಕಾಂತದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ದ್ರವ್ಯಾನುಯೋಗದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಜಯವಂತವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಕರಣಾನುಯೋಗದ ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ, ಲಬ್ಧಿಸಾರ, ಕ್ಷಪಣಾಸಾರ, ತ್ರಿಲೋಕಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಚರಣಾನುಯೋಗದ ಮೂಲಾಚಾರ, ಆಚಾರಸಾರ, ರತ್ನಕರಂಡ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ, ಭಗವತೀ ಆರಾಧನೆ, ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ತಿಕೇಯಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ, ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ, ಪದ್ಮನಂದೀ ಪಂಚವಿಂಶತಿಕೆ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧ್ಯುಪಾಯ, ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಜಿನೇಂದ್ರ ವ್ಯಾಕರಣವು ಅನೇಕಾಂತದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗದ **ಶ್ರೀ ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯ** ಕೃತ ಆದಿಪುರಾಣ, **ಶ್ರೀ ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯ**ಕೃತ ಉತ್ತರ ಪುರಾಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪರಮಾಗಮದ ಅನುಸಾರ ಉಪದೇಶೀ ಗ್ರಂಥ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣ,ಚರಿತ್ರ, ಆಚಾರ ನಿರೂಪಣೆಯ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ; ಅವುಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸುವುದು, ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವುದು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು, ವಂದನೆ ಮಾಡುವುದು, ಬರೆಯುವುದು, ಬರೆಸುವುದು ಅದೆಲ್ಲವು ಪ್ರವಚನ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ.

ನನ್ನದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಿವಸವು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದು ಧನ್ಯವಿದೆ. ಪರಮಾಗಮದ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮದು ಯಾವ ಸಮಯ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಶುಭ ಧ್ಯಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಿಲ್ಲ, ಕಷಾಯಗಳ ಮಂದತೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, **ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೇವನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರ, ಶರೀರ, ಭೋಗಗಳಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.** ಸಮಸ್ತ ವ್ಯವಹಾರದ ಉಜ್ವಲತೆ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥದ ವಿಚಾರವು ಆಗಮದ ಸೇವನೆಯಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ, ಉಚ್ಚತೆ, ಉಜ್ವಲ ಯಶಸ್ಸು, ಆದರ-ಸತ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವೇ ಪರಮ ಬಂಧುವಿದೆ, ಪರಮ ಮಿತ್ರವಿದೆ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟಧನವಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಧನವಿದೆ. ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ, ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಸುಖದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ದುಃಖದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರಮ ಶರಣಭೂತವು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ. ಜ್ಞಾನವೇ ಸ್ವಾಧೀನವೂ ಅವಿನಾಶಿಯೂ ಆದ ಧನವಿದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥದ ಸೇವನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಜ್ಞಾನದಾನವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾನವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. **ಜ್ಞಾನದಾನ ಕೊಡುವುದರ ಸಮಾನ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಧನದ ದಾನವು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.** ಧನವಂತೂ ಮದವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ, ದುರ್ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ, ಸಂಸಾರರೂಪದ ಅಂಧಕೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನದಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಬೇರೆ ದಾನಗಳಿಲ್ಲ.

ಯಾರು ನಿತ್ಯ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ, ಅರ್ಧಶ್ಲೋಕ, ಒಂದು ಪದ ಮಾತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅರ್ಥದ ಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯೆಯೇ ಪರಮದೇವತೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಮಾತಾ-ಪಿತರು ಜ್ಞಾನದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕೋಟ್ಯಂತರ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಂತಿದೆ. ಯಾರು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಕೊಡುವಂಥ ಗುರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಉಪಕಾರದ ಸಮಾನವಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಕಾರವಿಲ್ಲ. **ಯಾವನು ಜ್ಞಾನ ಕೊಡುವಂಥ**

ಗುರುಗಳ ಉಪಕಾರದ ಲೋಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಸಮಾನನಾದ ಕೃತಘ್ನನು ಬೇರೆ ಯಾವನಿಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಪಾಪಿಯಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನದ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯವಹಾರ-ಪರಮಾರ್ಥಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಮೂಢನಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರವಚನ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಯಿದೆ. **ಪ್ರವಚನದ ಸೇವನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನು ಪಶುವಿನ ಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆ.** ಈ ಪ್ರವಚನ ಭಕ್ತಿಯು ಸಾವಿರಾರು ದೋಷಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಈ ಭಕ್ತಿಯ ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಉಜ್ವಲತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರವಚನ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಆವಶ್ಯಕ ಪರಿಹಾಣಿ ಭಾವನೆ

ಈಗ ಆವಶ್ಯಕ ಪರಿಹಾಣಿ ನಾಮದ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ಅದನ್ನು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಹಾನಿ ಮಾಡದಿರುವುದರ ಚಿಂತನೆಯು ಅದು ಆವಶ್ಯಕ ಪರಿಹಾಣಿ ನಾಮದ ಭಾವನೆಯಿದೆ. ಅಥವಾ ಯಾವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಅವಶ್ಯನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವಶ್ಯ **ಯಾವ ಮುನಿಯಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.** ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಹಾನಿ ಮಾಡದಿರುವುದನ್ನು ಆವಶ್ಯಕ ಪರಿಹಾಣಿ ಭಾವನೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಆವಶ್ಯಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಯಿಕ, ಸ್ತವನ, ವಂದನೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವೆಂದು ಆರು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಇವು ಆರು ಆವಶ್ಯಕಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮಾಯಿಕ : ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನ, ಜ್ಞಾನಮಯವೇ ದೇಹವಿರುವಂಥ, ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ, ಕರ್ಮರಹಿತ, ಚೈತನ್ಯ ಮಾತ್ರ ಶುದ್ಧ ಜೀವದ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಏಕಾಗ್ರತೆಯೊಡನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಮುನಿಗಳು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥ ತಪಸ್ವಿ ಮುನಿಗಳು ಷಡಾವಶ್ಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಬರುತ್ತಿರುವ ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಆಸ್ರವವನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕು, ನಿವಾರಿಸಬೇಕು.

ಮೊದಲಂತೂ ಸುಂದರ-ಅಸುಂದರ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶುಭ-ಅಶುಭ ಕರ್ಮದ ಉದಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡಬಾರದು. ಆಹಾರ-ವಸತಿಕೆಗಳ ಲಾಭ-ಅಲಾಭದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವಿಡಬೇಕು. ಸ್ತುತಿ-ನಿಂದೆಯಲ್ಲಿ, ಆದರ-ಅನಾದರದಲ್ಲಿ, ಪಾಷಾಣ-ರತ್ನದಲ್ಲಿ, ಜೀವನ-ಮರಣದಲ್ಲಿ, ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ, ಸುಖ-ದುಃಖದಲ್ಲಿ, ಸ್ಮಶಾನ-ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ರಹಿತ ಪರಿಣಾಮವಿರುವುದು ಅದು ಸಮಭಾವವಿದೆ. ಸಾಮ್ಯಭಾವದ ಧಾರಕರು ಬಾಹ್ಯ ಪುದ್ಗಲಗಳನ್ನು ಅಚೇತನ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮಿಂದ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಹಾನಿ-ವೃದ್ಧಿಯ ಅಕರ್ತೃವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮನ್ನು ಶುದ್ಧ, ಜ್ಞಾತಾ-ದೃಷ್ಟಾರೂಪದಿಂದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಸಾಮ್ಯಭಾವವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದುವೇ ಸಾಮಾಯಿಕವಿದೆ.

ಸ್ತವನ : ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರ ಸ್ತವನ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಸ್ತವನ ನಾಮದ ಆವಶ್ಯಕವಿದೆ. ತಾವು ಕರ್ಮರೂಪದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೆಸರು **ಜಿನ**ವಿದೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಾವು ಸ್ವಯಂ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಸ್ವಯಂಭೂ** ಇದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನರೂಪದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತ್ರಿಕಾಲವರ್ತಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ತ್ರಿಲೋಚನ**ರಿರುವಿರಿ. ತಾವು ಮೋಹರೂಪದ ಅಂಧಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಅಂಧಕಾಂತಕ**ರಿರುವಿರಿ. ತಮ್ಮ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳೊಳಗಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಘಾತಿಕರ್ಮರೂಪ ಅರ್ಧವೈರಿಗಳ ನಾಶ ಮಾಡಿಯೇ ಅದ್ವಿತೀಯ ಈಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ**ರಿದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಶಿವಪದದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ನಿರ್ವಾಣ ಪದದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಶಿವ** ಇದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಪಾಪರೂಪದ ವೈರಿಯ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಾವು

ಹರರಿದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಕರ್ತೃಗಳಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಶಂಕರ**ರಿದ್ದೀರಿ 'ಶಂ' ಎಂದರೆ ಪರಮ ಆನಂದರೂಪ ಸುಖ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಶಂಭೂ** ಇದ್ದೀರಿ. ವೃಷ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮ, ಅದರಿಂದ ತಾವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ವೃಷಭ**ರಿದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡವರಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಜಗಜ್ಯೇಷ್ಠ**ರಿದ್ದೀರಿ. 'ಕ' ಎಂದರೆ ಸುಖ, ಅದರ ಮೂಲಕ ತಾವು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ಕಪಾಲೀ** ಇದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ವಿಷ್ಣು** ಇದ್ದೀರಿ. ತಾವು ಜನ್ಮ-ಜರೆ-ಮರಣರೂಪ ತ್ರಿಪುರಗಳ ಕೊನೆ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು **ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ**ರಿರುವಿರಿ. ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಒಂದು ಸಾವಿರದೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ತವನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ಅನಂತ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಂಕರರ ಗುಣಗಳ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಸ್ತವನ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಸ್ತವನ ನಾಮದ ಆವಶ್ಯಕವಿದೆ.

ವಂದನೆ : ಚೌವ್ವೀಸ ತೀರ್ಥಂಕರರುಗಳೊಳಗಿಂದ ಯಾರೋ ಓರ್ವ ತೀರ್ಥಂಕರರ, ಹಾಗೂ ಅರಹಂತ-ಸಿದ್ಧ - ಆಚಾರ್ಯ - ಉಪಾಧ್ಯಾಯ - ಸರ್ವಸಾಧುಗಳೊಳಗಿಂದ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಾಡಿ ಅವರ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವಂದನಾ ಆವಶ್ಯಕವಿದೆ.

ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ : ಸಂಪೂರ್ಣ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದದ ವಶವಾಗಿ, ಕಷಾಯಗಳ ವಶವಾಗಿ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗೀ-ದ್ವೇಷಿಯಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಏಕೇಂದ್ರಿಯದ ಘಾತ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ನಿರರ್ಥಕ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಸದೋಷ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೇ ಜೀವದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿದ್ದರೆ, ಕರ್ಕಶ-ಕಠೋರ-ಮಿಥ್ಯಾವಚನಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದರೆ, ಯಾರದಾದರೂ ನಿಂದೆ-ದೂಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ; ಸ್ತ್ರೀಕಥೆ, ದೇಶಕಥೆ, ಭೋಜನಕಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ; ಯಾರೂ ಕೊಡದ ಧನವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಇತರರ ಧನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಪಾಪ ಮಾಡಿರುವಿರಿ, ಬಂಧದ ಕಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಿರಿ.

ಈಗ ಇಂಥ ಪಾಪರೂಪ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಭಗವಾನ ಪಂಚ ಪರಮಗುರುಗಳು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲಿ, ಇಂಥ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮಿಥ್ಯೆಯಾಗಲಿ, ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಮಗೆ ಪಾಪರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವಾಗದಿರಲಿ. ಇಂಥ ಭಾವಗಳ ಶುದ್ಧತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡಿ ಪಂಚಣಮೋಕಾರದ ಒಂಭತ್ತು ಜಪ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಡೀ ದಿವಸದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಪಾಪ ಪರಿಣಾಮಗಳ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ದೈವಸಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ರಾತ್ರೀ ಸಂಬಂಧದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಭಾತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ರಾತ್ರಿಕಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ದೋಷ ತಗಲಿದ್ದರೆ ಅದರ ಶುದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ ಅದು **ಐರ್ಯಾಪಥಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಒಂದು ಪಕ್ಷದ ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ **ಪಾಕ್ಷಿಕಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ **ಚಾತುರ್ಮಾಸಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದ ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ **ಸಾಂವತ್ಸರಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಸಮಸ್ತ ಪರ್ಯಾಯ-ಇಡೀ ಜೀವನ ಸಮಯದ ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಂತ್ಯ ಸನ್ಯಾಸ ಮರಣದ ಮೊದಲು ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ ಅದು **ಉತ್ತಮಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಏಳು ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವಿದೆ, ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಸಾಂಯಕಾಲದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾತದ ಸಮಯವಂತೂ ತಮ್ಮ ಲಾಭ-ಹಾನಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೋಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವಂಥವರು ಕೂಡ ಸಾಯಂಕಾಲ ಲಾಭ-ಹಾನಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆಂದರೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಒಂದೊಂದು ಸಮಯವು ಕೋಟ್ಯಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಿಂತಲೂ ದುರ್ಲಭವಿದೆ,

ಒಮ್ಮೆ ಹೊರಟು ಹೋದ ನಂತರ ಪುನಃ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂದು ನನ್ನದು ಪರಮೇಷ್ಠಿಯ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ತವನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಮಯ ಕಳೆಯಿತು, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಪರಮಗುರುಗಳ ಜಪದಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ, ತತ್ವಾರ್ಥದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರ ವೈಯಾವೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಮಯ ಕಳೆಯಿತು ? ಮನೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಕಥೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, ವಿಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ಭೋಜನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾದದಲ್ಲಿ, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಶರೀರದ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ, ಹಿಂಸಾದಿ ಪಂಚ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು ? ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾಪಬಂಧದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ, ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯುಕ್ತ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. **ಪಂಚಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವನ್ನೇ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.** ಆತ್ಮನ ಹಿತ-ಅಹಿತದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಉದ್ಯಮಶೀಲರಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣವು ಆತ್ಮನನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವಂಥದ್ದು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡುವಂಥದ್ದು ಇದೆ.

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ : ಮುಂಬರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಪದ ಆಸ್ರವವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪಾಪಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು. ನಾನು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ಇಂಥ ಪಾಪ ಮಾಡಲಾರೆನೆನ್ನುವುದು ಅದು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನಾಮದ ಆವಶ್ಯಕವಿದೆ, ಅದು ಸುಗತಿಯ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ : ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲದ ಅಂತರದಿಂದ ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಕೆಳಭಾಗದ ಕಡೆಗೆ ನೀಳವಾಗಿ ನೇತಾಡಿಸಿ, ಶರೀರದ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ನಾಸಿಕದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ, ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿರುವ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದು ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವಿದೆ. ನಿಶ್ಚಲ ಪದ್ಮಾಸನದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕೂಡ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಎರಡೂ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಧ್ಯಾನದ ಅವಲಂಬನದಿಂದಲೇ ಸಫಲ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಆರು ಆವಶ್ಯಕಗಳು ಪರಮಧರ್ಮರೂಪವಿವೆ. ಇವುಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಕ್ಷೇಪಿಸುವುದು, ಆರತಿ ಬೆಳಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಈ ಆರು ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಆರಾರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ್ನು ನಾಮ, ಸ್ಥಾಪನೆ, ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸಾಮಾಯಿಕದ ಆರು ಭೇದಗಳು :- ಶುಭ, ಅಶುಭ ನಾಮವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡದಿರುವುದು ಅದು **ನಾಮಸಾಮಾಯಿಕವಿದೆ.** ಒಂದು ಸ್ಥಾಪನೆ ಪ್ರಮಾಣಾದಿಗಳಿಂದ ಸುಂದರವಿದೆ, ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣಾದಿಯಿಂದ ಹೀನಾಧಿಕವಿರುವ ಕಾರಣ ಅಸುಂದರವಿದೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷದ ಅಭಾವವು ಅದು **ಸ್ಥಾಪನಾಸಾಮಾಯಿಕವಿದೆ.** ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಮತ್ತು ರತ್ನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಮುಳ್ಳು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಧೂಳು, ಬೂದಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದು ಅದು **ದ್ರವ್ಯಸಾಮಾಯಿಕವಿದೆ.** ಅರಮನೆ-ಉಪವನ ಮೊದಲಾದ ರಮಣೀಯ, ಸ್ಮಶಾನ ಮೊದಲಾದ ಅರಮಣೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ, ಮಾಡದಿರುವುದು ಅದು **ಕ್ಷೇತ್ರಸಾಮಾಯಿಕವಿದೆ.** ವಸಂತ, ಗ್ರೀಷ್ಮ, ವರ್ಷಾ, ಶರದ, ಶಿಶಿರ, ಹೇಮಂತ ಋತುಗಳ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ, ಹಗಲು, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡದಿರುವುದು ಅದು **ಕಾಲಸಾಮಾಯಿಕವಿದೆ.** ಸಮಸ್ತ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ದುಃಖವಾಗದಿರಲೆಂದು ಮೈತ್ರಿಯ ಭಾವ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಅಭಾವ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಭಾವಸಾಮಾಯಿಕವಿದೆ.** ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾಯಿಕದ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸ್ತವನದ ಆರು ಭೇದಗಳು : ಅರ್ಥ ಸಹಿತ ಸಾವಿರದೆಂಟು ನಾಮಗಳಿಂದ ಚೌವ್ವೀಸ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಸ್ತವನ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ನಾಮಸ್ತವನವಿದೆ.** ತೀರ್ಥಂಕರರ-ಅರಹಂತರ ಅನೇಕ ಕೃತ್ರಿಮ-ಅಕೃತ್ರಿಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳ ಸ್ತವನ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಸ್ಥಾಪನಾಸ್ತವನವಿದೆ.** ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಅರಹಂತರ ದೇಹ, ಪ್ರಭೆ, ಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯ

ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ತವನವು ಅದು **ದ್ರವ್ಯಸ್ತವನ**ವಿದೆ. ಕೈಲಾಸ, ಸಮ್ಮೇದಗಿರಿ, ಗಿರಿನಾರ, ಪಾವಾಪುರ, ಚಂಪಾಪುರ ಮೊದಲಾದ ನಿರ್ವಾಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಕೊಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ತವನವು ಅದು **ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ತವನ**ವಿದೆ. ಗರ್ಭ, ಜನ್ಮ ತಪ, ಜ್ಞಾನ, ನಿರ್ವಾಣ ಕಲ್ಯಾಣಕದ ಕಾಲದ ಸ್ತವನವು ಅದು **ಕಾಲಸ್ತವನ**ವಿದೆ. ಕೇಲಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಚತುಷ್ಟಯ ಭಾವಗಳ ಸ್ತವನವು ಅದು **ಭಾವಸ್ತವನ**ವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ತವನದ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ವಂದನೆಯ ಆರು ಭೇದಗಳು :- ತೀರ್ಥಂಕರ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಹಾಗೂ ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಸಾಧು ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರ ಮಾಡಿ ವಂದನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ನಾಮವಂದನೆ**ಯಿದೆ. ಅರಹಂತ, ಸಿದ್ಧ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಾದಿಗಳ ವಂದನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಸ್ಥಾಪನಾವಂದನೆ**ಯಿದೆ. ಅರಹಂತ ಮೊದಲಾದವರ ಶರೀರದ ವಂದನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ದ್ರವ್ಯವಂದನೆ**ಯಿದೆ. ಅರಹಂತಾದಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಂದನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಕ್ಷೇತ್ರವಂದನೆ**ಯಿದೆ. ಅರಹಂತಾದಿಕರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಓರ್ವರಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತಕಾಲದ ವಂದನೆ ಮಾಡುವುದು, ಅದು **ಕಾಲವಂದನೆ**ಯಿದೆ. ತೀರ್ಥಂಕರರ, ಸಿದ್ಧರ, ಆಚಾರ್ಯರ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ, ಸಾಧುಗಳ ಆತ್ಮನ ಗುಣಗಳ ವಂದನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಭಾವವಂದನೆ**ಯಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಂದನೆಯ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಆರು ಭೇದಗಳು :- ನಾಮದ ಅಯೋಗ್ಯ ಉಚ್ಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೃತ-ಕಾರಿತ-ಅನುಮೋದನೆಯರೂಪ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ದೋಷದ ನಿವಾರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ನಾಮಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಶುಭ-ಅಶುಭ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೋಷದಿಂದ ಆತ್ಮನ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಸ್ಥಾಪನಾಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಆಹಾರ, ಔಷಧ, ಪುಸ್ತಕಾದಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೋಷದ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ದ್ರವ್ಯಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಮನ, ಸ್ಥಾಪನಾದಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅಶುಭ ಪರಿಣಾಮ ಜನ್ಯದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ಪಕ್ಷ, ಋತು, ಉಷ್ಣ, ವರ್ಷಾಕಾಲದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅತಿಚಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಕಾಲಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಭಾವಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ**ವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣದ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಆರು ಭೇದಗಳು : ಅಯೋಗ್ಯ ಪಾಪದ ಕಾರಣವಿರುವ ನಾಮಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದು ಅದು **ನಾಮಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ**ವಿದೆ. ಅಯೋಗ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಸುವಂಥ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವುದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಸ್ಥಾಪನಾಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ**ವಿದೆ. ಪಾಪಬಂಧದ ಕಾರಣವಿರುವ ಸದೋಷ ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ತಪದ ನಿಮಿತ್ತವಿರುವ ನಿರ್ದೋಷ ದ್ರವ್ಯದ್ದೂ ಕೂಡ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದು ಅದು **ದ್ರವ್ಯಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ**ವಿದೆ. ಅಸಂಯಮದ ಕಾರಣವಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದು ಅದು **ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ**ವಿದೆ. ಅಸಂಯಮದ ಕಾರಣವಿರುವ ಕಾಲದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದು ಅದು **ಕಾಲಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ**ವಿದೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಅಸಂಯಮ, ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಭಾವ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ**ವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗದ ಆರು ಭೇದಗಳು : ಪಾಪದ ಕಾರಣ ಕಠೋರ ಕ್ರೂರ ನಾಮಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ದೋಷವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ನಾಮಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ**ವಿದೆ. ಪಾಪರೂಪ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಅತಿಚಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಸ್ಥಾಪನಾ**

ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗವಿದೆ. ಸದೋಷ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಸದೋಷ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲದ ಸೇವನೆಯಿಂದ-ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಉಂಟಾದ ದೋಷ ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ**ವಿದೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಅಸಂಯಮ ಭಾವಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ದೋಷ ದೂರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಭಾವಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ**ವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗದ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಇನ್ನೂ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಆವಶ್ಯಕಗಳು ಗೃಹಸ್ಥನಿಗಿವೆ : ನಿತ್ಯ ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರ ಪೂಜೆ, ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಗುರುಗಳ ಸೇವೆ, ಸ್ತವನ, ಚಿಂತನ ನಿತ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಜಿನೇಂದ್ರರು ಹೇಳಿದ ಆಗಮಗಳ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ನಿತ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಡೆಯುವುದು, ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳ ಸಂಯಮವನ್ನು ದಯಾರೂಪವಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದು, ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ನಿತ್ಯ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು, ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ನಿತ್ಯ ದಾನ ಕೊಡುವುದು. ಇವು ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಆವಶ್ಯಕಗಳನ್ನೂ ಗೃಹಸ್ಥರು ನಿತ್ಯ ನಿಯಮದಿಂದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳ ನಾಶಮಾಡುವಂಥ, ಭಾವಗಳನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸುವಂಥ ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಹಾನಿಯ ಅಭಾವರೂಪವಿರುವ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಭಾವನೆಯ ಭಾವನೆ

ಈಗ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಭಾವನೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹದಿನೈದನೇ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಭಾವನೆಯಿದೆ. ಆ ಸನ್ಮಾರ್ಗವು ರತ್ನತ್ರಯವಿದೆ, **ರತ್ನತ್ರಯವು ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ.** ಅದನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭಗಳು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಮಲಿನ-ವಿಪರೀತ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಈಗ ಪರಮಾಗಮದ ಆಶ್ರಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು **ನನಗೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ರತ್ನತ್ರಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಉಜ್ವಲ ಮಾಡುವುದಿದೆ.**

ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪೂರ್ಣತೆ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ, ಪರಮಾಗಮದ ಆಶ್ರಯ, ಸಾಧರ್ಮಿಗಳ ಸಮಾಗಮ, ರೋಗರಹಿತ ಅವಸ್ಥೆ, ಕ್ಲೇಶರಹಿತ ಜೀವನ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪುಣ್ಯರೂಪ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಕಷಾಯ, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಅನಂತಾನಂತ ದುಃಖಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದೊಳಗಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದು ಅನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಯಾವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಇಂದು ದೊರಕಿವೆ, ಅವು ಅನಂತಾನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ದೊರಕುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಅಂತರಂಗ-ಬಹಿರಂಗ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿ ಪಡೆದು ಕೂಡ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರಕಟಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಕಾಲವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಂದು ಸಮಸ್ತ ಸಂಯೋಗ ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ **ಹೇಗೆ ನನ್ನ ಶುದ್ಧ ವೀತರಾಗ ಸ್ವರೂಪವು ಅನುಭವ ಗೋಚರವಾಗುವುದು ಆ ಪ್ರಕಾರ ಧ್ಯಾನ-ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾಗುವುದಿದೆ.**

ನನ್ನ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಉಜ್ವಲ ಮಾಡಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅನೇಕ ಜೀವರುಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಮಹಿಮೆಯು ಪ್ರವೇಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದಿದೆ. ಜಿನೇಂದ್ರರ ಅಭಿಷೇಕದ ಉತ್ಸವ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನರ ಭಾವವು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಜನ್ಮಕಲ್ಯಾಣಕದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಗಳು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜಯ-ಜಯಕಾರ ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಸ್ತವನದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ತನು-ಮನದಿಂದ ಪ್ರಫುಲ್ಲಿತರಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದು.

ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದು : ಜಿನೇಂದ್ರರ ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತಿ, ಅತಿಶಯ ವಿನಯ, ನಿಶ್ಚಲ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎಂಥ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯ ಪಾಠ ಓದುತ್ತಿರುವವರ ಹಾಗೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದವು ಹಿಡಿಸಬಾರದು. ಅದು ಉಕ್ಕಿ ಹೊರ ಚೆಲ್ಲುವಂತೆ ಹರುಷದ ಅಂಕುರ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕು; ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಬರಬೇಕು. ಓಹೋ ! ಈ ಜೈನರ ಭಕ್ತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯರೂಪವಿದೆ. ಆದರಲ್ಲೂ ಈ ನಿರ್ದೋಷ ಉತ್ತಮ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಈ ಉಜ್ವಲ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ಕಂಚಿನ ಮನೋಹರ ಪೂಜೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಈ ಭಕ್ತಿರಸದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅರ್ಥ ಸಹಿತ ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಅಮೃತರಸವನ್ನು ಸೇಚಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ವಿನಯಯುಕ್ತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದರ ಅನುಸಾರ ಉಜ್ವಲ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು, ಈ ಪರಮಶಾಂತಮುದ್ರಾರೂಪ ವೀತರಾಗರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಪ್ರಾತೀಹಾರ್ಯಸಹಿತ ಪೂಜೆ, ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವುದು, ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಧನ್ಯ ಪುರುಷರಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇವರ ಭಕ್ತಿಯು ಧನ್ಯವಿದೆ ! ಇವರ ಜನ್ಮವು ಧನ್ಯವಿದೆ ! ಇವರ ಮನ-ವಚನ- ಕಾಯ ಮತ್ತು ಧನವು ಧನ್ಯವಿದೆ! ಇಚ್ಛಾರಹಿತರಾಗಿ ಇಂಥ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಧನ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದು ಧನ್ಯವಿದೆ ! ಹೀಗೆ ಪ್ರಭಾವನೆಯು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ-ಕೇಳುವುದರಿಂದ ನಿಕಟ ಭವ್ಯರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳು ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸುವವು.

ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಹಸ್ತಾವಲಂಬನ ಕೊಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಭವ-ಭವದಲ್ಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಭಕ್ತಿಯೇ ಶರಣವಿರಲಿ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿತ್ಯ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಷ್ಟಾಹ್ನಿಕ, ಷೋಡಶಕಾರಣ, ದಶಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ರತ್ನತ್ರಯ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪದ ಆರಂಭ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಜಿನ-ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು, ಆನಂದದೊಡನೆ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಕರ್ಣ ಪ್ರಿಯವಾದ್ಯ ಬಾರಿಸುವುದು; ಮತ್ತು ಸ್ವರ, ತಾಳ,ಲಯ ಸಹಿತವಾಗಿ ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರ ಗುಣಗಾಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವನೆಯಿದೆ. ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಧರ್ಮವು ನಿವಾಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಭಾವನೆಯು ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಚನದ ಪ್ರೇರಣೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪ : ಜಿನೇಂದ್ರ ಪ್ರರೂಪಿತ ನಾಲ್ಕೂ ಅನುಯೋಗಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಏಕಾಂತದ ದುರಾಗ್ರಹವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾಂತವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು, ಪಾಪಗಳಿಂದ ಕಂಪಿಸಬೇಕು, ವ್ಯಸನಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು, ದಯಾ ರೂಪದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಾಗಬೇಕು, ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣದ ತ್ಯಾಗವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಜನರ ಕುದೇವ, ಕುಗುರು, ಕುಧರ್ಮದ ಆರಾಧನೆಯ ತ್ಯಾಗವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು, ಮತ್ತು ವೀತರಾಗದೇವ, ದಯಾರೂಪ ಧರ್ಮ, ಆರಂಭ ಪರಿಗ್ರಹರಹಿತಗುರುಗಳ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಮನುಷ್ಯರು ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನ,ಅಯೋಗ್ಯ ಭೋಜನ, ಅನ್ಯಾಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಪರಧನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ, ಶೀಲದಲ್ಲಿ, ಸಂಯಮ ಭಾವದಲ್ಲಿ, ಸಂತೋಷ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು.

ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೇಹ ಮೊದಲಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಿರುವ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನ ಅನುಭವವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಶರೀರದಲ್ಲಿನ ಏಕತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು. ಜೀವ-ಅಜೀವ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ನಿರ್ಣಯವು ಪ್ರಮಾಣ-ನಯ-ನಿಕ್ಷೇಪಗಳ ಮೂಲಕ ಆಗಿ ಸಂಶಯರಹಿತ ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು, ಮಿಥ್ಯಾ ಅಂಧಕಾರವು ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆಗಮದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೇಡಿಗಳಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಂಥ ಘೋರ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂಥ ತಪಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಾನುರಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ವಾಂಛಕನಾಗುವುದರಿಂದಲೂ ಆತ್ಮನ

ಪ್ರಭಾವವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವು ಕೂಡ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ತಪಸ್ಸು ದುರ್ಗತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ತಪಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಕಾಮ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ತಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಾಮದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ, ರಸನೇಂದ್ರಿಯದ ಚಪಲತೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಲಾಲಸೆಯ ಅಭಾವವಾಗುತ್ತದೆ. ರತ್ನತ್ರಯದ ಪ್ರಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ದೃಢತೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಿನಮಂದಿರ ಮತ್ತು ಜಿನಬಿಂಬದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸುವುದು : ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸುವುದರಿಂದ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜಿನಬಿಂಬವಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದರ್ಶನ, ಸ್ತುತಿ, ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳು ಪುಣ್ಯದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುವರು ಮತ್ತು ಆ ಜಿನಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸಿದಂಥ ಗೃಹಸ್ಥನ ಧನ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿದುದರ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಾಗುವುದು. ಪೂಜೆ, ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಶ್ರವಣ, ಪಠನ, ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸ್ತವನ, ಸಾಮಾಯಿಕ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಅನಶನ ಮೊದಲಾದ ತಪ, ನೃತ್ಯ-ಗಾಯನ-ಭಜನೆ, ಉತ್ಸವಗಳೆಲ್ಲವು ಜಿನಮಂದಿರವಿದ್ದ ಮೇಲೆಯೇ ಆಗುತ್ತವೆ. **ಜಿನಮಂದಿರವಿಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮದ ಸಮಸ್ತ ಸಮಾಗಮವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.** ಆದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೇನು ಹೇಳುವುದು, ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಇತರರ ಉಪಕಾರದ ಮೂಲವು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಜಿನಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸುವುದಿದೆ.

ಧನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದರ ಪ್ರೇರಣೆ :- ಧರ್ಮದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಾರ್ಗವಂತೂ ಸಮಸ್ತಪರಿಗ್ರಹ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ವೀತರಾಗತೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿದೆ; ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಅಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕಷಾಯಗಳ ಉಪಶಮವಾಗಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಗೃಹಸಂಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಧನ ಸಂಪತ್ತು ಅಧಿಕವಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಯಾರ ಧನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿ ಅವರ ಧನವನ್ನು ಮರಳಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಅಧಿಕ ಧನವಿದ್ದರೆ ಧನ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಬೇಕು. ತೀವ್ರರಾಗ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸಂವರ ರೂಪವಾಗುವುದು. ಪುನಃ ಉಳಿದ ಧನವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರ, ಹಿತಚಿಂತಕ, ಮಗಳು, ಸಹೋದರಿ, ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ನಿರ್ಧನ, ರೋಗಿ, ದುಃಖಿಯಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನಾಥ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟ ಮಾಡುವುದು. ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಿತ, ಸೇವಕ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥವರನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಸಂತುಷ್ಟಮಾಡಿ ನಂತರ ಮಗನಿಗೆ,ಪತ್ನಿಗೆ ಅವರವರ ಪಾಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಉಳಿದ ಧನವನ್ನು ಜಿನಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸುವಲ್ಲಿ, ಜಿನಬಿಂಬದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಿನಧರ್ಮದ ಆಧಾರಭೂತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಬರೆಸುವಲ್ಲಿ, ಮುದ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಜಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉದಾರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಪರೋಪಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಧನತೊಡಗಿಸುವುದು; ಅದರ ಸಮಾನವಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಭಾವನೆಯಿಲ್ಲ.

ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರೇರಣೆ :- ಮಂದಿರದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನಂತೂ ಮಾಡಿಸುವನು, ಆದರೆ ಅನೀತಿಯಿಂದ ಇತರರ ಧನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಅನ್ಯಾಯದ ಧನ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಭಾವನೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸುವಂಥವನು, ಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸುವಂಥವನು ದೂಷಿತ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಿಂಸಾದಿ ಮಹಾಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ, ಅಯೋಗ್ಯ ನಿಂದ್ಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ, ತೀವ್ರಲೋಭದಲ್ಲಿ, ಕುಶೀಲದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಕೃಪಣತೆ ಮಾಡಿ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಲೇಶ ರೂಪನಾಗಿ ಧನ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಭಾವನೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಜಿನಬಿಂಬದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸುವಂಥವನ, ಜಿನಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸುವಂಥವನ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕೂಡ ಶುದ್ಧವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಶಿಖರ, ಕಲಶ, ಕಿರುಗಂಟೆ-ದೊಡ್ಡ ಗಂಟೆ, ಬಟ್ಟೆಯ ಧ್ವಜ, ಸಿಂಹಾಸನ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಆಗುವಂಥ ಪ್ರಭಾವನೆಯು ದುಃಖದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಭಾವನೆಯು ಶುದ್ಧ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜಿನವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನೇ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜೈನರ ಗಾಢಪ್ರೀತಿ ನೋಡಿ ಅನ್ಯಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಮಹಿಮೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಜೈನರ ಧರ್ಮನೋಡಿರಿ! ಅವರು ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ತೀವ್ರರೋಗದ ವೇದನೆಯಾದರೂ ಕೂಡ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ-ನೀರುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಧನ-ಅಭಿಮಾನಾದಿಗಳು ನಷ್ಟವಾದರೂ ಕೂಡ ಅಸತ್ಯ ವಚನ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ, ಮಹಾವಿಪತ್ತು ಬಂದರೂ ಕೂಡ ಪರಧನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಓಡಿಸುವದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಅನ್ಯ ಜೀವದ ಘಾತ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಶೀಲದಲ್ಲಿ ದೃಢತೆ, ಪರಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪರಿಮಾಣತೆ, ಪರಮಸಂತೋಷ ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಂತೆ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವನೆಯು ಕೂಡ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಧನವು ಹೊರಟು ಹೋದರೂ, ಪ್ರಾಣವು ಹೊರಟು ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಯಾರು ತಮ್ಮ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಧರ್ಮದ ನಿಂದೆ-ಹಾಸ್ಯವನ್ನೆಂದೂ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಭಾವನೆ ಅಂಗವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರಭಾವನೆಯ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೋಟಿ ನಾಲಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಲು ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಭವ್ಯ ಜನಗಳೇ! ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಪ್ರಭಾವನೆ ಅಂಗವನ್ನು ದೃಢತೆಯಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇದರದೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿರಿ, ಇದರದೇ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿರಿ. ಯಾವನು ಪ್ರಭಾವನೆ ಅಂಗವನ್ನು ದೃಢತೆಯಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವಗಳಿಂದ ಪೂಜ್ಯನಾದ ತೀರ್ಥಂಕರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಭಾವನೆ ನಾಮದ ಹದಿನೈದನೇ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಪ್ರವಚನ ವಾತ್ಸಲ್ಯತ್ವ ಭಾವನೆ

ಈಗ ಪ್ರವಚನ ವಾತ್ಸಲ್ಯತ್ವ ನಾಮದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. **ಪ್ರವಚನ ಎಂದರೆ ದೇವ-ಗುರು-ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಭಾವವು ಅದು ಪ್ರವಚನ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.** ಯಾರು ಚಾರಿತ್ರಗುಣ ಸಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಶೀಲಧಾರಕರಿದ್ದಾರೆ, ಪರಮ ಸೌಮ್ಯಭಾವ ಸಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಮತೆ, ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯವಾಂಛೆಯಿಂದ ರಹಿತ, ಆತ್ಮಹಿತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲ, ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಾವಧಾನರಿರುವಂಥ **ಸಾಧುಜನರ** ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿರೂಪದ ಪರಿಣಾಮವು ಅದು ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿದೆ.

ವ್ರತಗಳ ಧಾರಕ, ಪಾಪದಿಂದ ಭಯಭೀತ, ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗೀ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗದ ಧಾರಕ, ಮಂದ ಕಷಾಯಿ, ಸಂತೋಷಿಯಿರುವಂಥ **ಶ್ರಾವಕ** ಹಾಗೂ **ಶ್ರಾವಿಕೆಯ** ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ರತಗಳ ಗಡಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ, ಸಮಸ್ತ ಗೃಹಾದಿ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಕುಟುಂಬದ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಮತೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ವಸ್ತ್ರಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹದ ಅವಲಂಬನೆ ಪಡೆದು, ಭೂಮಿಶಯನ, ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ, ಶೀತ, ಉಷ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಪರೀಷಹಗಳ ಸಹನೆ ಮಾಡಿ, ಸಂಯಮ ಸಹಿತ ಧ್ಯಾನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಸಾಮಾಯಿಕ ಮೊದಲಾದ ಆವಶ್ಯಕ ಸಹಿತರಾಗಿ, **ಆರ್ಜಿಕೆಯ** ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂಯಮಸಹಿತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವಿದೆ.

ಮುನಿರಾಜರ ಹಾಗೆ ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತ, ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮಾದಿ ಧರ್ಮಧಾರಕ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಮತೆ, **ತಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಔಷಧ-ಅನ್ನ-ಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡದಂಥ,** ಒಂದುಕೌಪೀನವಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗಿ **ಉತ್ತಮ ಶ್ರಾವಕರ** ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿದೆ. ದೇವ-ಗುರು-ಧರ್ಮಗಳ ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೃಢ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯ ಧಾರಕರಾದ **ಅವಿರತ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ** ಕೂಡ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಮೋಹದ ಮಹಿಮೆ : ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ-ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ, ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಯುಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಕಳೆದು ಹೋದ ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ. ತಿರ್ಯಂಚದಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿ ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅನ್ಯವನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮೋಹದ ಮಹಮೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಅದ್ಭುತವಿದೆ. ಯಾರು ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಹವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಆತ್ಮನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆ ಪುರುಷರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ !

ಪಂಚಮಕಾಲದ ಧನಿಕ ಸಂಸಾರಿಗಳ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಅಭಾವ : ಸಂಸಾರಿಯಂತೂ ಧನದ ಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಆಕುಲಿತರಾಗಿ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸಾರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಧನವು ಅಧಿಕಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಆಗ ತೃಷ್ಣೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರುಗಳ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹಗಲಿರುಳು ಧನ-ಸಂಪತ್ತಿಯ ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಾಗ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷವಿದ್ದುದು ಕೋಟಿಯಾಗುವ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆರಂಭ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣತೆಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ನಿಯಮದಿಂದ ಬಿಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲಿ ದಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ಧನ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ದೂರದಿಂದಲೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಅಧಿಕ ಆರಂಭ, ಅಧಿಕಪರಿಗ್ರಹ, ಅತೀತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ತೀರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟ ನರಕದ ನಿವಾಸವೂ ಅವನಿಗೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. **ಪಂಚಮಕಾಲದ ಧನಾಢ್ಯ ಪುರುಷರಂತೂ ಪೂರ್ವಭವದಿಂದಲೇ ಮಿಥ್ಯಾ-ಧರ್ಮ, ಕುಪಾತ್ರ-ದಾನ, ಕುದಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಪ್ತರಾಗಿ ಎಂಥ ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ ಅವರ ನರಕ-ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಯ ಪರಿಪಾಟಿಯು ಅಸಂಖ್ಯಾತಕಾಲದ ಅನಂತಭವದವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾರದು.** ಅವರ ತನು-ಮನ-ವಚನ-ಧನಗಳು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಗಲಿರುಳು ತೃಷ್ಣೆ ಹಾಗೂ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ದುಃಖಿಯಿರುತ್ತಾರೆ; ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಧಾರಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಧನವಿಲ್ಲದ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನೂ ಕೀಳಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆ : ಎಲೈ ಆತ್ಮಹಿತದ ವಾಂಛಕರೇ ! ಧನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮಹಾಮದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ದೇಹದ ಅಸ್ಥಿರತೆಯು ದುಃಖದಾಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಮಹಾಬಂಧನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಮಾಡಬೇಕು. ಧರ್ಮಾತ್ಮರಲ್ಲಿ, ವ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಜಿನಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಮಾಡಬೇಕು. ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರರೂಪದ ಆಭರಣದಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಿರುವ ಸಾಧುಜನರ ಸ್ತವನ, ಗೌರವ ಯಾವ ಪುರುಷರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗುಣವಿರುತ್ತದೆ, ಅವರು ಸುಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಕುಗತಿಯ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯಗುಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ದ್ವಾದಶಾಂಗವಿದ್ಯೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವಂಥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನಾವರಣ ಕರ್ಮದ ರಸವು ಒಣಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. **ವಾತ್ಸಲ್ಯಗುಣದ ಧಾರಕರಿಗೆ ದೇವಗಳೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.**

ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಮೂಲಕವೇ ಹದಿನೆಂಟು ಪ್ರಕಾರದ **ಬುದ್ಧಿ-ಋದ್ಧಿ**, ಒಂಭತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಆಕಾಶಗಾಮಿನೀ **ಕ್ರಿಯಾಋದ್ಧಿ** ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ **ಚಾರಣ-ಋದ್ಧಿ**, ಹನ್ನೊಂದುಪ್ರಕಾರದ **ವಿಕ್ರಿಯ-ಋದ್ಧಿ**, ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ **ಬಲ-ಋದ್ಧಿ**, ಏಳು ಪ್ರಕಾರದ **ತಪ-ಋದ್ಧಿ**, ಆರು ಪ್ರಕಾರದ **ರಸ-ಋದ್ಧಿ**, ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ **ಔಷಧ-ಋದ್ಧಿ**, ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ **ಕ್ಷೇತ್ರ-ಋದ್ಧಿ** ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅರವತ್ತುನಾಲ್ಕು ಋದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಶಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಋದ್ಧಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಕಥನವು ವೃದ್ಧಿಸುವುದೆಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿಲ್ಲ, ಅರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶಿಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಮೂಲಕವೇ ಮಂದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರದೂ ಮತಿಜ್ಞಾನ-ಶ್ರುತಜ್ಞಾನವು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಾಪದ ಪ್ರವೇಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ತಪಸ್ಸಿನ ಶೋಭೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದೆ ತಪಸ್ಸು ನಿರರ್ಥಕವಿದೆ. ಈ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮಾರ್ಗವು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಶೋಭೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಶುಭಧ್ಯಾನದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನವು ನಿರ್ದೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ದಾನ ಕೊಡುವುದು ಕೃತಾರ್ಥ-ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದೆ ದಾನವು ನಿಂದೆಯ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಜಿನವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿರುವವನಿಗೇ ಪ್ರಶಂಸಾಯೋಗ್ಯ ಜಿನವಾಣಿಯ ಅರ್ಥವು ಉದ್ಯೋತ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರಿಗೆ ಜಿನವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿಲ್ಲ, ವಿನಯವಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಯಥಾವತ್ ಅರ್ಥವು ಗೋಚರಿಸಲಾಗದು. ಅವರಂತೂ ವಿಪರೀತವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವರು. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಭೂಷಣವು ವಾತ್ಸಲ್ಯವೇ ಇದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮನೋಜ್ಞ ಆಭರಣಗಳು ವಸ್ತ್ರಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಹೆಜ್ಜೆ-ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ನಿಂದ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಲೋಕದ ಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಯಾವ ಯಶಸ್ಸಿನ ಉಪಾರ್ಜನೆ, ಧರ್ಮದ ಉಪಾರ್ಜನೆ, ಧನದ ಉಪಾರ್ಜನೆಯಿದೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ-ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ದ್ಧಿಕ ದೇವತನವೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದೇವ ಮೊದಲಾದ ಉಚ್ಚ ಗತಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅರಹಂತದೇವ, ನಿರ್ಗ್ರಂಥಗುರು, ಸ್ಯಾದ್ವಾದರೂಪ ಪರಮಾಗಮ, ದಯಾರೂಪಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳವನೇ ಸಂಸಾರಪರಿಭ್ರಮಣದ ನಾಶ ಮಾಡಿ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಜಿನಮಂದಿರದ ವೈಯಾವೃತ್ಯ ಜಿನಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸೇವನೆ, ಸಾಧರ್ಮಿಗಳ ವೈಯಾವೃತ್ಯ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ, ದಾನ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳ ಮೇಲೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯರೂಪವಿರುವ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾರು ಕಲ್ಯಾಣದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಗುಣದ ಮಹಿಮೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹದಿನಾರನೇ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವನೆಯ ಸ್ತವನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಅದರ ಮಹಾರ್ಘ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರೇ ದರ್ಶನದ ವಿಶುದ್ಧತೆ ಪಡೆದು, ತಪಸ್ಸು ರೂಪದ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ ಅಹಮಿಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಅನಂತರ ಜಗದೋದ್ಧಾರಕರಾದ ತೀರ್ಥಂಕರರಾಗಿ ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸೋಳಹಕಾರಣ ಧರ್ಮದ ಮಹಿಮೆಯು ಅಚಿಂತ್ಯವಿದೆ, ಅದರಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಿಯಾದ ಅನುಪಮ ವೈಭವದ ಧಾರಕರಾದ ತೀರ್ಥಂಕರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸೋಳಹ ಕಾರಣ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ-ವಿಸ್ತಾರ ರೂಪದಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಧರ್ಮದ ಹತ್ತುಲಕ್ಷಣಗಳು : ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವು ದಶ ಲಕ್ಷಣರೂಪವಿದೆ. ಈ ಹತ್ತು ಚಿಹ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಅಂತರಂಗ ಧರ್ಮವು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ಉತ್ತಮಕ್ಷಮೆ, ಉತ್ತಮಮಾರ್ದವ, ಉತ್ತಮ ಆರ್ಜವ, ಉತ್ತಮಸತ್ಯ, ಉತ್ತಮಶೌಚ ಉತ್ತಮ ಸಂಯಮ, ಉತ್ತಮತಪ, ಉತ್ತಮತ್ಯಾಗ, ಉತ್ತಮ ಆಕಿಂಚನ್ಯ, ಉತ್ತಮಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೆಂದು ಇವು ಹತ್ತು ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ.

ಧರ್ಮವಂತೂ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ, ಸ್ವಭಾವವನ್ನೇ ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಎಂದೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಸ್ವಭಾವದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದರೆ ವಸ್ತುವಿನ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಆದರೆ ಹಾಗೆಂದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಆತ್ಮನಾಮದ ವಸ್ತುವಿದೆ, ಅದರ ಸ್ವಭಾವವು ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ರೂಪವಿದೆ. ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದವು ಕರ್ಮಜನ್ಯ ಉಪಾಧಿಗಳಿವೆ, ಆವರಣಗಳಿವೆ. ಕ್ರೋಧವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕರ್ಮದ ಉಪಾಧಿಯ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷಮೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಾನದ ಅಭಾವದಿಂದ ಮಾರ್ದವ ಗುಣವು, ಮಾಯೆಯ

ಅಭಾವದಿಂದ ಆರ್ಜವ ಗುಣವು, ಲೋಭದ ಅಭಾವದಿಂದ ಶೌಚಗುಣವು ಇತ್ಯಾದಿ ಯಾವ ಆತ್ಮನ ಗುಣಗಳಿವೆ ಅವು ಕರ್ಮದ ಅಭಾವದಿಂದ ತಾವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಈ ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವಗಳಿವೆ ಅವು ಮೋಹನೀಯಕರ್ಮದ ಭೇದಗಳಾದ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಕಷಾಯಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮಾ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮಾಗುಣದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರೋಧ ವೈರಿಯನ್ನು ಜಯಿಸುವುದೇ ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ. ಆ ಕ್ರೋಧ ವೈರಿಯು ಈ ಜೀವದ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನವಾದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಯಮಭಾವ, ಸಂತೋಷಭಾವ, ನಿರಾಕುಲತೆಯಭಾವ, ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ರತ್ನಗಳ ಭಂಡಾರವಿದೆ ಅದನ್ನು ಸುಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯ ಸಮಾನವಿದೆ. ಯಶಸ್ಸಿನ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅಪಯಶ ರೂಪದ ಕಲಂಕವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋಧಿಯ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೆಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೆಡಿಸಿ ಮಹಾನ ವೈರವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಕ್ರೋಧರೂಪ ರಾಕ್ಷಸನ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೋದವನು ಅಸತ್ಯವಚನ, ಲೋಕನಿಂದ್ಯಕರವಾದ ವಚನ, ಭಿಲ್ಲ, ಚಾಂಡಾಲ ಮೊದಲಾದವರು ಮಾತನಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿರುವ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರೋಧಿಯು ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮದ ಲೋಪಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರೋಧಿಯಾಗಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ತಾಯಿಯನ್ನು, ಮಗನನ್ನು, ಪತ್ನಿಯನ್ನು, ಬಾಲಕನನ್ನು, ಒಡೆಯನನ್ನು ಕೂಡ ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ತೀವ್ರ ಕ್ರೋಧಿಯಂತೂ ವಿಷದಿಂದ, ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ತನ್ನ ಘಾತವನ್ನೇ ತಾನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಎತ್ತರವಾದ ಮನೆಯಿಂದ, ಪರ್ವತದಿಂದ ಉರುಳಿ, ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಕ್ರೋಧಿಯ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡಲಾಗದು. ಕ್ರೋಧಿಯಂತೂ ಯಮರಾಜತುಲ್ಯನಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ರೋಧಿಯು ಮೊದಲಂತೂ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ಕ್ಷಮಾದಿ ಗುಣಗಳ ಘಾತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ನಂತರ ಕರ್ಮದ ವಶದಿಂದ ಅನ್ಯರ ಘಾತವಾಗುವುದು ಅಥವಾ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. **ಕ್ರೋಧದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ದಿಗಂಬರ ಮುನಿಯು ಧರ್ಮದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.**

ಕ್ರೋಧವು ಉಭಯ ಲೋಕಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ, ಮಹಾಪಾಪದ ಬಂಧ ಮಾಡಿಸಿ ನರಕಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುತ್ತದೆ, ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಷ್ಟಮಾಡುತ್ತದೆ, ನಿರ್ದಯಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ, ಇತರರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಲಾದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿ ಕೃತಘ್ನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕ್ರೋಧದ ಸಮಾನ ಬೇರೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ಘಾತಮಾಡುವಂಥದ್ದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. **ಯಾರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ, ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಎರಡೂ ಲೋಕಗಳು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತವೆ, ಅವರಿಗೇ ಕ್ಷಮಾಗುಣವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.**

ಕ್ಷಮ ಎಂದರೆ ಪೃಥ್ವೀ, ಅದರ ಸಮಾನ ಸಹಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವಿರುವುದು ಅದು ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ. ತಮ್ಮ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಹಿತ-ಅಹಿತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅಸಮರ್ಥರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನು ತಾನು ಸಮರ್ಥರಾಗಿ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು, ವಿಕಾರಿಯಾಗದಿರುವುದನ್ನು ಉತ್ತಮಕ್ಷಮೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಶಬ್ದವನ್ನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಸಹಿತವಿರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಉತ್ತಮಕ್ಷಮೆಯು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾರವಿದೆ. ಉತ್ತಮಕ್ಷಮೆಯು ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿಸುವಂಥದ್ದಿದೆ, ದುರ್ಗತಿಯ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ನರಕ- ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನವಾಗವುದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯ ಜತೆ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುನಿರಾಜರಿಗಂತೂ ಉತ್ತಮ

ಕ್ಷಮೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಿದೆ. ಉತ್ತಮಕ್ಷಮೆಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾನೀ ಜನರು ಚಿಂತಾಮಣಿರತ್ನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಮಾನ ಲಾಭವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಉಜ್ವಲತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಮಾಗುಣವಿಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಉಜ್ವಲತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿರತೆಯಿಂದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಂಛಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡುವಂಥದು ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯೇ ಇದೆ.

ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಉಪಾಯ : ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಜಯಿಸುವ ವಿಧಿಯು ಹೀಗಿದೆ.ಯಾವನಾದರೂ ತಮಗೆ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡಿ ದುಃಖೀ ಮಾಡಿದರೆ, ಬೈದರೆ, ಚೋರನೆಂದರೆ, ಅನ್ಯಾಯಿ, ಪಾಪೀ, ದುರಾಚಾರಿ, ದುಷ್ಟ, ನೀಚ, ಜಾರ, ಚಾಂಡಾಲ, ಕೃತಘ್ನನೆಂದು ಅನೇಕ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನಾಡಿದರೂ ಜ್ಞಾನಿಯು ಹೇಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ-ನಾನು ಇವನ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿರುವೆನೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ? ನಾನು ಇವನ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ರಾಗ-ದ್ವೇಷ- ಮೋಹದ ವಶೀಭೂತನಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮಾತಿನಿಂದ ಈತನ ಚಿತ್ತವು ದುಃಖಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅಪರಾಧಿಯಿದ್ದೇನೆ, ನನಗೆ ಬೈಯುವುದು, ನೀಚ, ಚೋರ, ಕಪಟೀ, ಅಧರ್ಮಿಯೆನ್ನುವುದು ನ್ಯಾಯವಿದೆ. ನನಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಂಡನೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದಿತ್ತು. ನಾನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಈಗ ನಾನು ಬೈಗುಳ ಕೇಳಿ ಕ್ರೋಧ ಮಾಡದಿರುವುದೇ ಉಚಿತವಿದೆ. ಅಪರಾಧಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಇವನಿಗೆ ದುಃಖವಾಗಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ದುಃಖಿಯಾಗದೆ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನೇ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ದುರ್ವಚನ ಆಡುವಂಥವನು ಮಂದ ಕಷಾಯಿಯಿದ್ದರೆ ತಾನು ಹೋಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡಿ ಅವನಿಗೆ ಕ್ಷಮೆ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಎಲೈ ಕೃಪಾಳುವೇ ! ನಾನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಪ್ರಮಾದ ಹಾಗೂ ಕಷಾಯವಶನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ಅಪರಾಧದ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿ ಕೂಡ ಇಂಥಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಾರೆನು. ಒಮ್ಮೆ ಯಾರಿಂದಾದರೂ ಅಪರಾಧವಾದರೆ ದೊಡ್ಡವರು ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಎದುರಿದ್ದವನು ನ್ಯಾಯ ರಹಿತ ತೀವ್ರ ಕಷಾಯಿಯಿದ್ದರೆ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಅಪರಾಧದ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಲು ಹೋಗಬಾರದು,ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕ್ರೋಧವು ಉಪಶಾಂತವಾದ ನಂತರ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಬೇಕು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ತಾನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೂ ಈರ್ಷೆಯ ಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತು ಕೇವಲ ದುಷ್ಟತೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ದುರ್ವಚನ ಆಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ದೋಷ ತಗಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಕ್ಲೇಶ ಪಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾನು ಈತನ ಧನ ಹರಣ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಗದ್ದೆ ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಇವನ ಆಜೀವಿಕೆ ಕೆಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಈತನ ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡಿ ನಾನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ ನಾನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಯಾವ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಯಾವ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಅವನು ದುರ್ವಚನ ಆಡುತ್ತಿರುವುದು **ನನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಹೆಸರು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲ, ಜಾತಿ-ಕುಲಗಳು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಿಲ್ಲ, ನಾನಂತೂ ಜ್ಞಾಯಕನಿದ್ದೇನೆ.** ಯಾರಿಗೆ ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಅದಂತೂ ನಾನಿಲ್ಲ, ನನ್ನವರೆಗೆ ಆ ದುರ್ವಚನಗಳು ತಲುಪುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುವುದೇ ಉಚಿತವಿದೆ. ಯಾವ ದುರ್ವಚನ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಆ ಮುಖ ಅವನದು, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅವನದು, ಆ ನಾಲಿಗೆ-ತುಟಿ ಅವನವು, ಭಾಷಾರೂಪ ಪುದ್ಗಲ ಶಬ್ದಗಳು ಅವನ ಭಾವದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವುಗಳಿವೆ, ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ವಿಕಾರದ ವಶೀಭೂತನಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ನನ್ನದೇ ಮಹಾನ ಅಜ್ಞಾನತೆಯಿದೆ.

ಆ ಈರ್ಷೆಯುಳ್ಳ ದುಷ್ಟ ಪುರುಷನು ನನಗೆ ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ನೋಡ ಹೋದರೆ ಬೈಗುಳ ಯಾವ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನ ಮೈಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬೈಗಳು ತಗಲಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಅವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಕೊಡ-ಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು ?

ಅವನು ನನಗೆ ಚೋರ, ಅನ್ಯಾಯಿ, ಕಪಟಿ, ಅಧರ್ಮಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಆಗ ನಾನು ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ-ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ನೀನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಚೋರನಾಗಿರುವೆ, ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಭಿಚಾರಿ, ಜೂಜುಗಾರ, ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಕ, ಭಿಲ್ಲ ಚಾಂಡಾಲ, ಚರ್ಮಕಾರ, ಹಂದಿ, ನಾಯಿ, ಕತ್ತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ತಿರ್ಯಂಚ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮಿ, ಪಾಪೀ, ಕೃತಘ್ನನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿರುವೆ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಆಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಿನಗೆ ಯಾರೋ ಹಂದಿ, ನಾಯಿ, ಚೋರ, ಚಾಂಡಾಲನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀನು ದುಃಖಿಯಾಗುವುದು ಅನರ್ಥವಿದೆ. **ಈ ದುಷ್ಟ ಜನರು ಯಾವ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅದು ಇವರ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲ, ನನ್ನಿಂದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯವಿದೆ; ಇವರ ಮೂಲಕ ದುರ್ವಚನ ಆಡುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಲಾಭವೇ ಇದೆ.** ಈ ದುರ್ವಚನ ಆಡುವಂಥವರು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ ಸಮೂಹದ್ದಂತೂ ನಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರದು ಉಪಕಾರವೇ ಇದೆ. ಇಂಥ ಉಪಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಕ್ರೋಧ ಮಾಡಿದೆನೆಂದರೆ ನನ್ನ ಸಮಾನ ಅಧಮರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಈತ ನನಗೆ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನೇ ಆಡಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದಿಲ್ಲ. ಕ್ರೋಧಾದಿಕರಂತೂ ಹೊಡೆಯಲೂ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಬಾಲಕರನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವನು ನನಗಂತೂ ಹೊಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ, ಇದೇ ಲಾಭವಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ದುಷ್ಟನು ತಮಗೆ ಹೊಡೆದರೆ ಇವನು ನನಗೆ ಹೊಡೆದಿದ್ದಾನಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಣರಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ದುಷ್ಟರಂತೂ ತಮ್ಮ ಮರಣವನ್ನೂ ಗಣನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅನ್ಯರನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾಣ ರಹಿತನಾಗಿಯಂತೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಅದುವೇ ಲಾಭವಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪ್ರಾಣರಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಸಾಯುವುದಂತೂ ಇತ್ತು, ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು, ಕರ್ಮದ ಋಣವು ತೀರಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕರ್ಮದ ಋಣದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೆನು, ನನ್ನ ಧರ್ಮವಂತೂ ನಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಅದುವೇ ದೊಡ್ಡ ಲಾಭವಿದೆ. ಪ್ರಾಣಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಂತೂ ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಫಲಕಾರಿಯಿದೆ. ಈ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಾಣಗಳಂತೂ ಪುದ್ಗಲಮಯವಿವೆ. ನನ್ನ ಜ್ಞಾನ,ದರ್ಶನ, ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಇವು ಭಾವ ಪ್ರಾಣಗಳಿವೆ. ನಾನು ಕ್ರೋಧ ಮಾಡಿ ಇವುಗಳ ಘಾತ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಇದರ ಸಮಾನವಾದ ಲಾಭವು ನನಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಕಲ್ಯಾಣರೂಪವಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ನನಗೂ ವಿಘ್ನಗಳು ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಇದೆ. ನಾನಂತೂ ಈಗ ಸಾಮ್ಯ ಭಾವದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ, ಉಪದ್ರವಗಳು ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕ್ಷಮೆ ಬಿಟ್ಟುಕ್ರೋಧದಿಂದ ವಿಕಾರರೂಪನಾಗಿ ಹೋದರೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅನ್ಯ ಮಂದ ಜ್ಞಾನಿ ಹಾಗೂ ಫುಕ್ಕ ತ್ಯಾಗಿ-ತಪಸ್ವಿಗಳು ಧರ್ಮದಿಂದ ಶಿಥಿಲರಾಗಿ ಹೋಗುವರು, ಆಗ ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ಕೇವಲ ಇತರರನ್ನು ದುಃಖೀ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಆಗಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ನಾನು ವೀತರಾಗ ಧರ್ಮವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಕೂಡ ಕ್ರೋಧೀ, ವಿಕಾರೀ, ದುರ್ವಚನಿಯಾಗಿ ಹೋದೆನೆಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅನ್ಯರೂ ಕ್ರೋಧಿಯಾಗಿ ಹೋಗವರು, ಆಗ ನಾನು ಧರ್ಮದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡಿ ಪಾಪದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವವರಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಮುಖ್ಯನಾಗಿ ಹೋಗುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ, ಧನ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ನಾನು ಕ್ಷಮಾ ಗುಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವ ಭವದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಶುಭ ಕರ್ಮ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವುದರ ಫಲವನ್ನು ನಾನೇ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಈ ಅನ್ಯ ಜನರಂತೂ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಪಾಪ ಕರ್ಮವು ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಇನ್ನಾರದೋ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. **ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮವಂತೂ ಫಲ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ ತೊಲಗುವುದಿಲ್ಲ.** ಈ ಲೌಕಿಕ

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧಿಗಳಾಗಿ ದುರ್ವಚನಾದಿಗಳಿಂದ ಉಪದ್ರವ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ನಾನು ಕೂಡ ದುರ್ವಚನಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಇವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೀ ಮತ್ತು ಇವರು ಅಜ್ಞಾನೀ, ಈರ್ವರೂ ಸಮಾನರಾದೆವು. ನನ್ನ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೀತನವು ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ನೋಡ ಹೋದರೆ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ನನ್ನ ಪಾಪಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಅವಿವೇಕಿಯು ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ವಶೀಭೂತ ಮಾಡುವನು ?

ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಅಸಾತಾ ಕರ್ಮದ ಉದಯವು ಈಗ ಬಂದಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮಭಾವದಿಂದ ಸಹನೆ ಮಾಡು. ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಭೋಗಿಸಿದರೂ ಅಸಾತಾವನ್ನಂತೂ ಭೋಗಿಸಿಯೇ ಭೋಗಿಸುವೆ, ಆದರೆ ಬಹಳಷ್ಟು ನವೀನ ಅಸಾತಾ ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಗುವಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ನಿಃಶಂಕನಾಗಿ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಸಹಿಸು. ಈ ದುಷ್ಟ ಜನರಂತೂ ಹಲವರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿತ ಮಾಡಿಸಿ ನನ್ನ ಸಮಭಾವರೂಪದ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಅಸಾವಧಾನನಾಗಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕ್ರೋಧಿಯಾಗಿ ಹೋದೆನೆಂದರೆ ನಾನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಸಾಮ್ಯಭಾವವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ನನ್ನ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಯಶಸ್ಸಿನ ನಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವನಾಗಿ ಹೋಗುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ದುಷ್ಟರ ಸಂಸರ್ಗವಾದ ಮೇಲೆ ಸಾವಧಾನವಾಗಿರುವುದೇ ಉಚಿತವಿದೆ.

ಜ್ಞಾನೀ ಜನರಂತೂ ಅಸಹನೀಯ ದುಃಖವುತ್ಪನ್ನವಾದರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹರ್ಷಿತರೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ದುರ್ವಚನಗಳ ರೂಪದ ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ನಾನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ಕ್ರೋಧಿ ಮತ್ತು ನಾನು ಈರ್ವರು ಸಮಾನರಾದೆವು. ವೈರಿಯು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುರ್ವಚನ, ಮಾರಣ, ಪೀಡನದಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತ ಅಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವೆನು ? ಆದುದರಿಂದ ವಿರೋಧಿಯಂತೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಅಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ನಾನು ವಿವೇಕಿಯಾಗಿ ಆ ಜಿನಾಗಮದ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸಾಮ್ಯಭಾವದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಅದರ ಪರೀಕ್ಷೆತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ವೈರೀರೂಪದ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕೇಂದ್ರವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ, ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ನನ್ನ ಭಾವಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಪರೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದೇ ಈ ಕರ್ಮಗಳು ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಸಾಮ್ಯಭಾವದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮುರಿದು ವೈರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ ಮಾಡಿದೆನೆಂದರೆ ನಾನು ಜ್ಞಾನನೇತ್ರಗಳ ಧಾರಕನಾಗಿ ಕೂಡ ಸಮಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗದೆ ಕ್ರೋಧರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮನಾಗಿ ಹೋಗುವೆನು. ನಾನು ವೀತರಾಗ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವಂಥವನು, ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುವ ಉದ್ಯಮಶೀಲನಾದಂಥವನು ಒಂದು ವೇಳೆ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವೇ ಕ್ರೋಧರೂಪವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಸಂಸಾರದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಅನ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ನಾನು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧನಾದೆನು.

ದುಷ್ಟ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯರೂಪ ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ, ತಿಳಿಸಿದರೂ, ಕ್ಷಮಾ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಸಿದರೂ ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಕ್ಷಮಾಗ್ರಹಣ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನೀಜನರು ಅವರಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷ ದೂರಮಾಡುವಂಥ ವೈದ್ಯನು ಓರ್ವನ ವಿಷ ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ವಿಷ ದೂರ ಮಾಡಬಯಸುತ್ತಾನೆ, **ಆದರೆ ರೋಗಿಯ ವಿಷವು ದೂರವಾಗದಿದ್ದರೆ ವೈದ್ಯನು ಸ್ವಯಂ ವಿಷ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ**, ಈತನ ವಿಷವು ದೂರವಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ವಿಷ ತಿಂದು ಸತ್ತು ಹೋಗುವೆನೆಂಬ ನ್ಯಾಯವು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನೀ ಜನರು ಕೂಡ ಮೊದಲು ದುಷ್ಟರ ದುಷ್ಟತೆಯ ಜಾತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈತ ದುಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಬಿಡಬಹುದೋ ಅಥವಾ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ದುಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಬಹುದು. ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವವನಿಗಂತೂ ಉಪದೇಶವನ್ನೇ ಕೊಡಬಾರದು. ಯಾವನು ಒಂದಿಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಹಿತಮಿತರೂಪದ ನ್ಯಾಯದ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ದುಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಿದ್ದರೆ ತಾವು ಸ್ವಯಂ ಕ್ರೋಧಿಯಾಗಬಾರದು.

ಈತ ನನ್ನನ್ನು ದುರ್ವಚನಗಳ ಉಪದ್ರವದಿಂದ ಭಯಭೀತ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಪ್ರಶಮ ಭಾವದಿಂದ ಧರ್ಮದ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು ? ನನಗೆ ಉಪದ್ರವ ಕೊಡುವಂಥವನು ನನ್ನನ್ನು ಪಾಪದಿಂದ ಭಯಭೀತ ಮಾಡಿಸಿ ಧರ್ಮದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ **ಪೀಡೆ ಕೊಡುವಂಥವನು ನನ್ನ ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.**

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಉಪಕಾರಿಗಳು ಇತರರನ್ನು ಸುಖೀ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶರೀರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಧನ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದರೆ ದುರ್ವಚನ ಬಂಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವಲ್ಲಿ ನನ್ನದೇನು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಿದೆ ? ನನಗೆ ದುರ್ವಚನ ಆಡುವುದರಿಂದಲೇ ಇತರರಿಗೆ ಸುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನದೇನು ಹಾನಿಯಿದೆ ? ನನಗೆ ಪೀಡೆ ಕೊಡುವಂಥವನ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕ್ರೋಧ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ವೈರಿಯ ಪುಣ್ಯದ ನಾಶವಾಗಿಹೋಗುವುದು, ಮತ್ತು ನನ್ನ ಆತ್ಮನ ಹಿತದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ದುಃಖ ಕೊಡುವಂಥವನ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕ್ರೋಧ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಹಿತದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ದುರ್ಗತಿಯು ದೊರಕುವುದು ಪ್ರಾಣದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೂ **ದುಷ್ಟರ ಕುರಿತು ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುವುದೊಂದೇ ಹಿತವಿದೆಯೆಂದು** ಸತ್ಪುರುಷರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ದುಷ್ಟರು ದುರ್ವಚನಗಳಿಂದ ಬಾಧೆ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ಷಮೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ಅದು ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ಉದಯದಿಂದ ಇಂಥ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕೇಂದ್ರವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಇಷ್ಟು ಸಮಯದಿಂದ ವೀತರಾಗ ಧರ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದು ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಸಾಮ್ಯಭಾವವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಿತ್ತು. ಸಾಮ್ಯಭಾವವಂತೂ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಿದೆ. ಅದುವೇ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಹೊಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನಿರ್ದಯಿಯ ಮೂಲಕ ಮಲಿನ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಅಧಿಕ ಸಮಯದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಸಾಮ್ಯಭಾವ ಮಾಡಿ ಏನು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ, ಅದು ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋದರೆ? ದುಷ್ಟರ ಕುವಚನಗಳಿಂದಲೂ ಅದು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದೆ ದೃಢವಾಗಿ ಉಳಿದರೇನೇ ಪ್ರಶಂಸಾಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಉಪದ್ರವ ಬಾರದಿದ್ದರಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಜನರು ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ಕ್ಷಮೆಯ ಧಾರಕರಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದನದ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡಲಿಯು ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಆ ಚಂದನದ ವೃಕ್ಷವು ಕೊಡಲಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಸುಗಂಧಿತವನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ **ಯಾರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತದೆ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥದೇ ಸಿದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.**

ಅನ್ಯರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಲಾದ ಉಪಸರ್ಗದಿಂದ ಹಾಗೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದ ಉಪಸರ್ಗದಿಂದ ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಕಲುಷಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಅವಿನಾಶಿ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾವದ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ಮೇಲಂತೂ ಕ್ರೋಧ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕರ್ಮದ ಫಲ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಾಹ್ಯನಿಮಿತ್ತಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾವ ಕರ್ಮದ ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಂತಾಪವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೋ ಆ ಕರ್ಮವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಮತ್ತು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದರೆ ನನಗೆ ಐಚ್ಛಿಕ ಸುಖದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದು.

ಈ ಸಂಸಾರರೂಪದ ವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಕ್ಲೇಶಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವಂಥವನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೇನು ? ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯಂತೂ ದುಃಖವೇ ಇದೆ. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ವಿವೇಕದಿಂದರಹಿತ, ಜಿನಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವಂಥ, ಮಹಾನಿರ್ದಯೀ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಹಿತದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಂಥ ವಿವೇಕದಿಂದ ಶೂನ್ಯ, ಕ್ರೋಧರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿತ, ದುಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತ, ವಿಷಯಗಳ

ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಅಂಧ, ಹಟಾಗ್ರಹೀ, ಮಹಾ ಅಭಿಮಾನೀ, ಕೃತಘ್ನರಾದಂಥ ಅದೆಷ್ಟೋ ದುಷ್ಟ ಜನರಿಲ್ಲದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಉಜ್ವಲ ಬುದ್ಧಿಯ ಧಾರಕರಾದ ಸತ್ಪುರುಷರು ವ್ರತ-ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷದ ಸಲುವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ? ಇಂಥ ಕ್ರೋಧೀ, ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನಾಡುವಂಥ, ಹಟಾಗ್ರಹೀ, ಅನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಿಗಳ ಅಧಿಕತೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಸತ್ಪುರುಷರು ವೀತರಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ನಾನು ಮಹಾನ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾತಾನಾದೆನು ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞರ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳದ್ದೂ ನಿರ್ಣಯರೂಪದ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆದೆನು. ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಭಯಭೀತನಾಗಿ ವೀತರಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದೆನು; ಈಗ ನಾನು ಕೂಡ ಕ್ರೋಧದ ವಶೀಭೂತನಾದರೆ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಹೋಗುವವು, ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅವಮಾನ ಮಾಡುವಂಥವನಾಗಿ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿಹೋಗುವೆನು.

ಮೂರ್ಖ ಜನರಿಂದ ಬಾಧೆ, ಪೀಡೆ, ಕ್ರೋಧದ ವಚನ, ಹಾಸ್ಯ, ಅವಮಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾದರೂ ಯಾವ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಾರದ ವಶೀಭೂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ಆಚಾರ್ಯ ಪದ್ಮನಂದಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕ್ಷಮೆಯು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಪರಮಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವೇಕಿಗಳು ಹೀಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ - **ನಾವಂತೂ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಮಲರಹಿತ ಉಜ್ವಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದೇವೆ, ಅನ್ಯ ಜನರು ನಮಗೆ ಕೆಟ್ಟವರೆನ್ನಲಿ ಅಥವಾ ಒಳ್ಳೆಯವರೆನ್ನಲಿ, ನಮಗೆ ಅದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ? ಧರ್ಮದ ಧಾರಕರಿಗಂತೂ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.**

ನಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮಗಳು ದೋಷಯುಕ್ತವಿವೆ, ಮತ್ತು ಯಾರಾದರೂ ಹಿತೈಷಿಗಳು ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ನಾವು ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಲಾರೆವು. ನಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮಗಳು ದೋಷರಹಿತವಿವೆ, ಮತ್ತು ಯಾವನೋ ವೈರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೆಡಕು ಹೇಳಿದರೆ ನಮ್ಮದು ಕೆಡಕಾಗಲಾರದು. **ಫಲವಂತೂ ಹೇಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ, ಪರಿಣಾಮ, ಆಚರಣೆಯಿರುವುದು ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.** ಹೇಗೆಂದರೆ ಓರ್ವನು ಗಾಜನ್ನು ರತ್ನವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮತ್ತು ರತ್ನವನ್ನು ಗಾಜೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಬೆಲೆಯಂತೂ ರತ್ನದ್ದೇ ಆಗುವುದು, ಗಾಜಿನ ತುಂಡನ್ನು ಅಧಿಕ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ಯಾರು ಕೊಳ್ಳುವರು.

ದುಷ್ಟ ಜನರ ಸ್ವಭಾವವಂತೂ ಇತರರದೋಷ ಹೇಳುವುದಿದೆ. ಇತರರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ದೋಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇತರರ ದೋಷ ಹೇಳದಲ್ಲದೆ ಸುಖ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದುಷ್ಟ ಜನರೇ ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೇ ಇಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಜನರ ಮನೆ-ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸುಖಿಯಾಗಿರಿ; ಯಾರು ಧನವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೀರಿ ಅವರು ನನ್ನ ಏನೆಲ್ಲವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ; ಯಾವ ವೈರಿಗಳು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹರಣ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ; ನನ್ನ ಸ್ಥಾನ ಬಯಸುವವರು ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಿರಿ; ನಾನಂತೂ ಮಧ್ಯಸ್ಥನಿರುವೆ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷರಹಿತನಿದ್ದೇನೆ. ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಸುಖರೂಪವಿರಲಿ, ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖವಾಗದಿರಲಿ, ನಾನು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡುವುದೇನೆಂದರೆ- **ನನ್ನ ಜೀವನವಂತೂ ಆಯುಕರ್ಮದ ಆಧೀನವಿದೆ, ಧನ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಾನಗಳು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು ಅಥವಾ ಇರುವುದು ಅದು ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯದ ಆಧೀನವಿದೆ; ಯಾವ ಅನ್ಯ ಜೀವದೊಡನೆ ನಮ್ಮದು ವೈರ-ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ; ಎಲ್ಲರ ಕುರಿತು ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ.**

ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ, ದುಷ್ಟತೆಯುಕ್ತ, ಹಿತಾಹಿತದ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದ, ಮೂಢ ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ದುರ್ವಚನಗಳ ಉಪದ್ರವದಿಂದ ಅಸ್ಥಿರ ಚಿತ್ತನಾಗಿ, ಬಾಧೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅದೇಕೆ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಿರುವೆ ? ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕದ ಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ ವೀತರಾಗ ಭಗವಂತರನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇನು ? **ಮೋಹೀ, ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಮೂಢರ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ವಿಪರೀತವೇ ಇರುತ್ತದೆ.** ಅವರೆಲ್ಲರಂತೂ ಕರ್ಮದ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯೇ ಶರಣಭೂತವಿದೆ, ತಾಯಿಯಂತೆ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವುದು? ಜಿನಧರ್ಮದ ಮೂಲವು ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ, ಇದರ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳಿವೆ, ಕರ್ಮನಿರ್ಜರೆಗೆ ಕಾರಣವಿದೆ, ಸಾವಿರಾರು ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಧನ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಹೊರಟು ಹೋದರೂ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಓರ್ವನು ದುಷ್ಟತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾಣರಹಿತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಕಟುವಚನ ಆಡದಿರಿ. ಹೊಡೆಯುವಂಥವನಿಗೂ ನಿರ್ಮಲ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ತಾವಂತೂ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಕರಿರುವಿರಿ, ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮರಣವೇ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವಾಗ ತಾವೇನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ನಮ್ಮ ಪಾಪ ಕರ್ಮದ ಉದಯವು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ನಮ್ಮ ಮಹಾಭಾಗ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾ ಪುರುಷರ ಹಸ್ತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಮರಣವಾಗಲಿದೆ. ನಮ್ಮಂಥ ಅಪರಾಧಿಗೆ ತಾವು ದಂಡನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನ್ಯಾಯದ ಮಾರ್ಗವೇ ಕಲಂಕಿತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಅಪರಾಧದ ಫಲವನ್ನು ಮುಂದೆ ನರಕ-ತಿರ್ಯಂಚ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು, ಆದರೆ ತಾವು ನಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ಮದ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಿ. ನಾನು ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೈರ ವಿರೋಧ ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ತಾವು ಕೂಡ ನನ್ನ ಅಪರಾಧದ ಶಿಕ್ಷೆಯಿತ್ತು ಕ್ಷಮಾಧಾರಣ ಮಾಡಿರಿ, ನಾನೂ ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಿಂದ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೆನು, ಆದರೆ ಈಗ ಧರ್ಮದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದು, ಕರ್ಮದ ಋಣದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ತಮ್ಮಂಥ ಸಜ್ಜನರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಯುವೆನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೊಡೆಯುವಂಥವರಲ್ಲಿಯೂ ವೈರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸಮಭಾವ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆಯಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ಷಮಾಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ದವ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ದವ ಗುಣದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ದವದ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಮಾನಕಷಾಯದಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಠೋರತೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಆ ಕಠೋರತೆಯ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಮಾರ್ದವ ನಾಮದ ಆತ್ಮನ ಗುಣವಿದೆ. **ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಮಾನ ಕಷಾಯದ ಭೇದವನ್ನು ಅನುಭವ ಮಾಡಿ ಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದರ ಹೆಸರು ಮಾರ್ದವ ಗುಣವಿದೆ.** ಮಾನ ಕಷಾಯವಂತೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥದ್ದಿದೆ, ಆದರೆ ಮಾರ್ದವವು ಸಂಸಾರದ ಪರಿಭ್ರಮಣವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಈ ಮಾರ್ದವ ಗುಣವು ದಯಾಧರ್ಮದ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಅಭಿಮಾನಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ದಶಧರ್ಮದ ಅಭಾವವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಕಠೋರ ಪರಿಣಾಮಿಯಂತೂ ನಿರ್ದಯಿಯಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಾರ್ದವ ಗುಣವು ಎಲ್ಲರ ಹಿತ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಮಾರ್ದವ ಗುಣವಿದ್ದವರೇ ವ್ರತ ಪಾಲಿಸುವುದು, ಸಂಯಮ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಜ್ಞಾನದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಸಫಲವಿದೆ, ಅಭಿಮಾನಿಯದೆಲ್ಲವು ನಿಷ್ಫಲವಿದೆ. ಮಾರ್ದವ ನಾಮದ ಗುಣವು ಮಾನಕಷಾಯದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ, ಮತ್ತು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದಂಡಿಸುವಂಥದ್ದಿದೆ.

ಮಾರ್ದವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಚಿತ್ತರೂಪದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪದ ನವೀನ ಬಳ್ಳಿಯು ಪಸರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ದವದ ಮೂಲಕವೇ ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮದಯುಕ್ತತೆಯಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ದವ ಗುಣದಿಂದ ಕುಮತಿ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಸಾರದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಮತಿಯು ಹರಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಭಿಮಾನಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕುಬುದ್ಧಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾರ್ದವ ಗುಣದಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿನಯವು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ದವ ಗುಣದಿಂದ ಅಧಿಕ ಸಮಯದಿಂದ ಬಂದ ಹಳೆಯ ವೈರಿಯು ಕೂಡ ತನ್ನ ವೈರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲತೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೋಮಲ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಉಭಯಲೋಕಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಮಲ ಪರಿಣಾಮಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಯಶವಾಗುತ್ತದೆ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವಗತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಮಲ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದಲೇ ಅಂತರಂಗ-ಬಹಿರಂಗ ತಪಸ್ಸು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅಭಿಮಾನಿಯ ತಪಸ್ಸೂ ನಿಂದಾಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಕೋಮಲ ಪರಿಣಾಮಿಯಿಂದ ಮೂರೂ ಲೋಕದ ಜೀವರುಗಳ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಿರುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ದವದಿಂದಲೇ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಶಾಸನವು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ದವದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಇತರರ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಠೋರ ಪರಿಣಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವ-ಪರ ವಿವೇಕವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಮಾರ್ದವದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ದವ ಪರಿಣಾಮವು ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಾರ್ದವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಅಂಗವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಲ ಮಾರ್ದವ ಧರ್ಮದ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಸಾರೀ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನದ ಉದಯವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಅದರ ಉದಯದಿಂದ ಪರ್ಯಾಯ ಬುದ್ಧಿಯಾಗಿ ಜಾತಿ, ಕುಲ, ವಿದ್ಯೆ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ತಪಸ್ಸು, ರೂಪು, ಧನ, ಶರೀರ, ಬಲ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅವುಗಳ ಕುರಿತು ಗರ್ವರೂಪನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೇ ಈ ಜಾತಿ, ಕುಲ, ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವು ಕರ್ಮದ ಉದಯದ ಅಧೀನವಿರುವ ಪುದ್ಗಲದ ವಿಕಾರವಿವೆ, ವಿನಾಶಶೀಲವಿವೆಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ, ನಾನು ಅವಿನಾಶೀ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವಭಾವಿ ಅಮೂರ್ತಿಕನಿದ್ದೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನೇಕ ಜಾತಿ, ಕುಲ, ಬಲ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ-ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ನಾನು ಈಗ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನತನ ಮಾಡಲಿ ? ಸಮಸ್ತ ಧನ, ಯೌವ್ವನ, ಇಂದ್ರಿಯಜನಿತ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವು ವಿನಾಶಶೀಲವಿವೆ, ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಗರ್ವ ಮಾಡುವುದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಮಹಾಋದ್ಧಿಧಾರೀ ದೇವನು ಸತ್ತು ಒಂದು ಸಮಯದೊಳಗೆ ಏಕೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ನಾಯಿ, ಹಂದಿ, ಚಾಂಡಾಲ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನವನಿಧಿಗಳಲ್ಲದೆ ಹದಿನಾಲ್ಕುರತ್ನಗಳ ಧಾರಕನಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಏಳನೆಯ ನರಕದ ನಾರಕಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬಲಭದ್ರ, ನಾರಾಯಣರ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯರ ಮಾತೇನು ಹೇಳುವುದು ? ಸಾವಿರಾರು ದೇವಗಳು ಯಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಪುಣ್ಯವು ಕ್ಷಯವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಓರ್ವ ಮನುಷ್ಯನು ಕೂಡ ನೀರು ಕೊಡುವಂಥವನು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಪಪುಣ್ಯಹೀನ ಜೀವರುಗಳು ಅದೇಕೆ ಮದೋನ್ಮತ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ಏನೋ ?

ಯಾರು ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಿದ್ದಾರೆ, ಉತ್ತಮ ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಿದ್ದಾರೆ, ಉತ್ತಮ ದಾನಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ತೀರ ಚಿಕ್ಕವನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ದವ ಧರ್ಮವಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿನಯವಂತತೆ ಮದರಹಿತತೆಯು ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಿದೆ, ಸಮಸ್ತ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಆಧಾರವಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಾದಿ ಗುಣಗಳ ಲಾಭವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲಯಶಸ್ಸನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ವೈರದ ಅಭಾವವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮದವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಕೋಮಲತೆಯ ಗ್ರಹಣಮಾಡಬೇಕು. ಮದವು ನಷ್ಟವಾದಲ್ಲದೆ ವಿನಯ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು, ವಚನದಲ್ಲಿ ಮಿಷ್ಟತೆ, ಪೂಜ್ಯ ಪುರುಷರ ಸತ್ಕಾರ, ದಾನ, ಸನ್ಮಾನ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೂ ಗುಣದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ಜನರು ಅಭಿಮಾನಿಯ ವೈರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಜನರು ಅಭಿಮಾನಿಯ ನಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಜನರು ಅಭಿಮಾನಿಯ ಪತನ ನೋಡಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಜಮಾನನೂ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಸೇವಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಗುರು ಜನರು ಕೂಡ ಅಭಿಮಾನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ರಹಿತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಭಿಮಾನಿಯ ತನ್ನ ಸೇವಕನೂ ಪರಾಙ್ಮುಖನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ; ಮಿತ್ರ, ಬಂಧು, ಹಿತಚಿಂತಕರೂ ಕೂಡ ಈತನ ಪತನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ತಂದೆ, ಗುರು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಂತೂ ಮಗನನ್ನು, ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ವಿನಯವಂತರಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ

ಆನಂದಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವಿನಯ-ಅಭಿಮಾನೀ ಪುತ್ರ ಹಾಗೂ ಶಿಷ್ಯನು ಮಹಾಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪುತ್ರ, ಶಿಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಸೇವಕರುಗಳಂತೂ ನವೀನ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಅವರು ತಂದೆ, ಗುರು, ಯಜಮಾನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಯೇ ಮಾಡುವುದು, ಅವರ ಆಜ್ಞೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡೇ ಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮವಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆಜ್ಞೆ ಪಡೆಯಲು ಸಮಯವು ದೊರಕದಿದ್ದರೆ ಸಮಯ ಕಾದು ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ಕೂಡ ವಿನಯವಿದೆ, ಇದು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ.

ಯಾರ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಗುರುಗಳು ವಿರಾಜಮಾನರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಧನ್ಯಭಾಗ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ವಿನಯವಂತ ಮದರಹಿತರಾದ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾರು ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದರಹಿತ ಕೋಮಲ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರು ಬಾಲಕರಲ್ಲಿ, ವೃದ್ಧರಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಧನರಲ್ಲಿ, ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿ ರಹಿತ ಮೂರ್ಖರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಾತಿ-ಕುಲಹೀನರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಿಯವಚನ, ಆದರ, ಸತ್ಕಾರ, ಸ್ಥಾನದ ದಾನ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರಿಯ ವಚನಗಳನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರು ಉದ್ಧತೆಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಉದ್ಧಟತನದ, ಇತರರ ಅಪಮಾನದ ಕಾರಣವಾದ ಕೊಡಕೊಳ್ಳುವ ವಿವಾಹಕಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಉದ್ಧಟರಾಗಿ, ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನಡೆಯುವುದು, ಕೂಡ್ರುವುದು, ನೋಡುವುದು, ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಮಾರ್ದವಗುಣವಿರುತ್ತದೆ. ಧನ-ರೂಪು-ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವುದು, ವಿದ್ಯೆ-ಕಲೆ-ಚತುರತೆ ಪಡೆಯುವುದು, ಐಶ್ವರ್ಯಬಲ ಪಡೆಯುವುದು, ಜಾತಿ-ಕುಲಾದಿ ಉತ್ತಮ ಗುಣ, ಜಗತ್ತಿನ ಮನ್ನಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಡೆಯುವುದು ಯಾರು ಉದ್ಧತರಹಿತ, ಅಭಿಮಾನ ರಹಿತ, ನಮ್ರತೆ ಸಹಿತ, ವಿನಯ ಸಹಿತರಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಫಲವಿವೆ. ಯಾರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತ ಕರ್ಮದಪರವಶತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಗರ್ವ ಮಾಡುವರು? ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯಾ ಭವ್ಯಜನರೇ! ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಅಂಗವಾದ ಈ ಮಾರ್ದವ ಅಂಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿರಿ! ಸ್ತುತಿಸಿರಿ! ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಾರ್ದವ ಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಉತ್ತಮ ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲಕ್ಷಣವು ಆರ್ಜವವಿದೆ. ಆರ್ಜವದ ಅರ್ಥವು ಸರಳತೆಯಿದೆ. ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಕುಟಿಲತೆಯ ಅಭಾವವು ಅದು ಆರ್ಜವವಿದೆ. ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮವು ಪಾಪದ ಖಂಡನೆ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ ಮತ್ತು ಸುಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷಯ ಮಾಡುವಂಥವರು ಕುಟಿಲತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆರ್ಜವಧರ್ಮ ಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಕುಟಿಲತೆಯು ಅಶುಭಕರ್ಮದ ಬಂಧಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯವಿದೆ. ಆತ್ಮನ ಹಿತ ಬಯಸುವಂಥವರು ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮದ ಅವಲಂಬನೆ ಪಡೆಯುವುದು ಉಚಿತವಿದೆ. ಹೇಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ಮೂಲಕ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಸುಖದ ಸಂಚಯ ಮಾಡುವಂಥವರು ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಯಾಚಾರರೂಪದ ಶಲ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಉಜ್ವಲ ಪವಿತ್ರ ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಯಾಚಾರಿಯ ವ್ರತ,ತಪ, ಸಂಯಮಗಳೆಲ್ಲವು ನಿರರ್ಥಕವಿವೆ. ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮವು ನಿರ್ವಾಣ ಮಾರ್ಗದ ಸಹಾಯವಿದೆ.ಕುಟಿಲವಚನವಾಡದಿರುವಲ್ಲಿ ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮವು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ- ಚಾರಿತ್ರದ ಅಖಂಡ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಮತ್ತು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ ಖಜಾನೆಯಿದೆ. ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅವಿನಾಶೀ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರರೂಪದ ಸಮುದ್ರದೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮವು ಜಹಜದರೂಪದಲ್ಲಿದೆ.

ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಭಂಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಳಿ ಹಿಂಡಿದೊಡನೆ ಹಾಲು ಒಡೆದು ಹೋದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮಾಯಾಚಾರಿಯು ತನ್ನ ಕಪಟವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಬಚ್ಚಿಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರಕಟವಾದಲ್ಲದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯ ಜೀವರುಗಳ ಚಾಡಿ ಹೇಳುವುದು, ದೋಷ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ, ಅದು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಯಾಚಾರ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ, ಧರ್ಮ ಕೆಡಿಸುವುದಿದೆ. ಮಾಯಾಚಾರಿಯ ಹಿತೈಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಾವಾಗಿಯೇ ವೈರಿಗಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ವ್ರತಿಯಿರಲಿ, ತ್ಯಾಗಿಯಿರಲಿ, ತಪಸ್ವಿಯಿರಲಿ, ಆದರೆ ಅವರ ಕಪಟವು ಒಂದು ಬಾರಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಅಧರ್ಮಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಯಾರೂ ಅವನ ಪ್ರತೀತಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯು ಕೂಡ ಕಪಟಿಯ ಪ್ರತೀತಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಪಟಿಯಂತೂ ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿ, ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಯಾದ ಕೃತಘ್ನನಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಈ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಧರ್ಮವಂತೂ ಛಲ, ಕಪಟ ರಹಿತವಿದೆ. **ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವಕ್ರಖಡ್ಗಕೋಶದಲ್ಲಿ ನೇರವಾದ ಕತ್ತಿಯು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಪಟದಿಂದ ವಕ್ರ ಪರಿಣಾಮಿಯಿರುವವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಆರ್ಜವ ರೂಪದ ಸರಳ ಧರ್ಮವು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.**

ಕಪಟಿಯ ಉಭಯ ಲೋಕಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಯಶಸ್ಸನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಧರ್ಮವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾಯಾಚಾರದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ವೈರಿಯೂ ಕಪಟರಹಿತನ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕಪಟ ರಹಿತ ಸರಳ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನು ಯಾವುದಾದರೂ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ದಂಡನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನಿಲ್ಲ-ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮದ ಧಾರಕನಂತೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಭವ ಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವ, ಸಂತೋಷಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಛಲ-ಕಪಟಗಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮನನ್ನು ಅಸಹಾಯ ಚೈತನ್ಯ ಮಾತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನು ಧನ, ಸಂಪತ್ತು, ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ಛಲ, ಕಪಟ, ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಭಿನ್ನ ಅಸಹಾಯನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಧನ, ಜೀವನದ ಸಲುವಾಗಿ ಎಂದೂ ಕಪಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದಿಂದ ಬಿಡಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾಯಾಚಾರದ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿ ಆರ್ಜವಧರ್ಮ ಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆರ್ಜವ ಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಉತ್ತಮ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದು ಸತ್ಯ ವಚನವಿದೆ ಅದುವೇ ಧರ್ಮವಿದೆ. ಈ ಸತ್ಯ ವಚನವು ದಯಾ ಧರ್ಮದ ಮೂಲಕಾರಣವಿದೆ, ಅನೇಕ ದೋಷಗಳ ನಿರಾಕರಣ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಈ ಭವದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಭವದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವಿದೆ. ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ-ಸತ್ಯ ವಚನವು ಪ್ರಮುಖವಿದೆ. ಸತ್ಯವಿದೆ ಅದು ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ದಡ ತಲುಪಿಸುವ ಜಹಜು ಇದೆ. ಸಮಸ್ತ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವು ದೊಡ್ಡ ವಿಧಾನವಿದೆ. ಸಮಸ್ತ ಸುಖದ ಕಾರಣವು ಸತ್ಯವೇ ಇದೆ. ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಶೋಭೆಯಿದೆ. ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಉಜ್ವಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಪುಣ್ಯದ ಉಚ್ಚ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವರ ಉಜ್ವಲತೆಯು ಸತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹವು ಮಹಿಮೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೇವಗಳೂ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ಯ ಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ಅಣುವ್ರತ-ಮಹಾ ವ್ರತಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಸತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ವ್ರತ, ಸಂಯಮಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಸತ್ಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಆಪತ್ತಿಗಳು

ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಚನ ಆಡಿದರೂ ಅದು ತಮಗೆ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ಹಿತರೂಪವಿರಬೇಕು, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಿರಬೇಕು, ಯಾರಿಗೂ ದುಃಖವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ವಚನ ಆಡಬಾರದು. ಇತರರಿಗೆ ಬಾಧೆ ತಲುಪಿಸುವಂಥ ಸತ್ಯವನ್ನು ಆಡಬೇಡಿರಿ. ಗರ್ವರಹಿತರಾಗಿ ಆಡಬೇಕು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವಂಥ ವಚನ ಆಡಬೇಕು. ನಾಸ್ತಿಕರ ವಚನ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಅಭಾವ, ಸ್ವರ್ಗ-ನರಕದ ಅಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವಂಥ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡಬಾರದು.

ಈ ಜೀವನು ಅನಂತಾನಂತ ಕಾಲವಂತೂ ನಿಗೋದದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯಂತೂ ವಚನರೂಪದ ವರ್ಗಣಾವನ್ನೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವಿಕಾಯ, ಜಲಕಾಯ, ಅಗ್ನಿಕಾಯ, ವಾಯುಕಾಯ, ವನಸ್ಪತಿಕಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂತಕಾಲ ಉಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯಂತೂ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ, ಮಾತನಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ವಿಕಲ ಚತುಷ್ಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ತಿರ್ಯಂಚದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು ಅಲ್ಲಿ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಅಕ್ಷರ ಸ್ವರೂಪಶಬ್ದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ದೊರಕಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪರಮಾಗಮದ ಉಪದೇಶ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಒಂದು ಮನುಷ್ಯತನದಲ್ಲಿಯೇ ವಚನ ಆಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ದುರ್ಲಭ ವಚನಗಳನ್ನಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಅಸತ್ಯ ವಚನ ಆಡಿ ಕೆಡಿಸಿಬಿಡುವುದು ಅದು ಮಹಾ ಅನರ್ಥವಿದೆ. ಒಂದು ವಚನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ನಾಲಿಗೆಗಳಂತೂ ತಿರ್ಯಂಚಗಳಿಗೂ ಇರುತ್ತವೆ. ತಿನ್ನುವ, ಕುಡಿಯುವ, ಕಾಮ-ಭೋಗಾದಿಗಳ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಅನುಕೂಲತೆಯು ದನಕರುಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ವಸ್ತ್ರ-ಆಭರಣಗಳು ನಾಯಿ, ಕೋತಿ,ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ದೊರಕಿಬಿಡುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ವಚನಗಳನ್ನಾಡುವ ಶಕ್ತಿ, ಕೇಳುವ ಶಕ್ತಿ, ಉತ್ತರಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿ, ಓದುವ-ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವಚನವಂತೂ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವನು ಮನುಷ್ಯ-ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ವಚನ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕೊಡ-ಕೊಳ್ಳುವ, ಕೇಳುವ-ಹೇಳುವ, ಧೈರ್ಯ-ಪ್ರತೀತಿ, ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ, ಪ್ರೀತಿ-ವೈರ ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪ ಹಾಗೂ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪದ ಕಾರ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ವಚನಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿವೆ. ಯಾವನು ವಚನವನ್ನೇ ಕಲಂಕಿತ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ದೂಷಿತ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ವಚನವನ್ನು ಕಲಂಕಿತ ಮಾಡಬಾರದು; ದೂಷಿತಗೊಳಿಸಬಾರದು.

ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಅಸತ್ಯ ವಚನಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕರಣಾನುಯೋಗದ ಕಥನ (೧) : ವಿದ್ಯಮಾನ ಅರ್ಥದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಪ್ರಥಮ ಅಸತ್ಯವಚನವಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ-ಕರ್ಮಭೂಮಿಯ ಮನುಷ್ಯ-ತಿರ್ಯಂಚಗಳಿಗೆ ಅಕಾಲ ಮರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಥನವು ಅಸತ್ಯವಿದೆ. ದೇವ-ನಾರಕೀ ಹಾಗೂ ಭೋಗಭೂಮಿಯ ಮನುಷ್ಯಮತ್ತು ತಿರ್ಯಂಚಗಳಿಗಂತೂ ಆಯುಕರ್ಮದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋದ ನಂತರವೇ ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯುವು ಛೇದವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ, ಎಷ್ಟು ಸ್ಥಿತಿಯು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟನ್ನು ಭೋಗ ಮಾಡಿಯೇ ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತದ ಮುಖ್ಯತೆಯಿಂದ ಕಥನ :- ಕರ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಮನುಷ್ಯ-ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಆಯುವಿನ ನಾಶವು ವಿಷ ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ, ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ, ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ, ಛೇದಿಸುವುದರಿಂದ, ಬಂಧನಾದಿಗಳ ವೇದನೆಯಿಂದ, ರೋಗದ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಿಂದ, ಶರೀರದಿಂದ ರಕ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ದುಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯ, ದುಷ್ಟ ತಿರ್ಯಂಚ, ಭಯಂಕರ ದೇವಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಲಾದ ಭಯದಿಂದ, ವಜ್ರಪಾತದಿಂದ, ಸ್ವಚಕ್ರ-ಪರಚಕ್ರಗಳ ಭಯದಿಂದ, ಶಸ್ತ್ರದ ಘಾತದಿಂದ, ಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಉರುಳುವುದರಿಂದ, ಅಗ್ನಿ-ವಾಯು-ಜಲ-ಕಲಹ-ವಿಸಂವಾದ ಮೊದಲಾದುವಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕ್ಲೇಶದಿಂದ, ಧೂಮ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ನಿಂತು

ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಆಹಾರ-ಪಾನೀಯಗಳ ನಿರೋಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಆಯುವಿನ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವಂಥ ಆಯುವಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕೂಡ ವಿಷಭಕ್ಷಣ, ರಕ್ತಕ್ಷಯ, ಭಯ, ಶಸ್ತ್ರಘಾತ, ಸಂಕ್ಲೇಶ, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸನಿರೋಧ, ಅನ್ನ-ಪಾನೀಯಗಳ ಅಭಾವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಲೆ ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಆಯು ಪೂರ್ಣವಾದಲ್ಲದೆ ಮರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದೆಷ್ಟೋ ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ?

ಉತ್ತರ :- ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಯುವು ಕ್ಷಯಿಸದಿದ್ದರೆ ವಿಷ ಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಯಾರು ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತಾರೆ? ವಿಷ ತಿಂದವರಿಗೆ ವಮನದ ಔಷಧವನ್ನೇಕೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ? ಶಸ್ತ್ರಘಾತ ಮಾಡುವಂಥವರಿಂದೇಕೆ ಹೆದರಿ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ? ಸರ್ಪ, ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ದುಷ್ಟಮನುಷ್ಯ, ದುಷ್ಟತಿರ್ಯಂಚಗಳಿಂದೇಕೆ ದೂರ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ? ನದೀ, ಸಮುದ್ರ, ಕೊಳ, ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿಯ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಉರುಳುವುದಕ್ಕೇಕೆ ಭಯಪಡುತ್ತಾರೆ? ರೋಗದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವುದು? **ಆಯುಘಾತವಾಗುವ ಬಹಿರಂಗ ಕಾರಣವು ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನ ಆಯುವಿನ ಘಾತವಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಅವನ ಆಯುವಿನ ಘಾತವಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಿದೆ.**

ಆಯು ಕರ್ಮದ ಸಮಾನವೇ ಅನ್ಯಕರ್ಮಗಳೂ ಬಹಿರಂಗ ಕಾರಣ ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳ ಸತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಪಾಪ ಕರ್ಮ-ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳು ವಿದ್ಯಮಾನವಿವೆ, ಬಾಹ್ಯ ದ್ರವ್ಯ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ರಸಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಗಳು ದೊರಕದಿದ್ದರೆ ಉದಯದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ರಸ ಕೊಡದೆಯೇ ನಿರ್ಜರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಕರುಣಾನುಯೋಗದ ಕಥನ (೨) ಅಸದ್ಭೂತವನ್ನು (ಅವಿದ್ಯಮಾನ ಅರ್ಥವನ್ನು) ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಎರಡನೇ ಅಸತ್ಯವಚನವಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ-ದೇವಗಳಿಗೆ ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯು ಹೇಳುವುದು, ದೇವಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಸದ ಮೂಲಕ ಭೋಜನ ಮಾಡುವಂಥವರೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ದೇವಗಳನ್ನು ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ದೇವನ ಜತೆ ಕಾಮ ಸೇವನೆ ಮಾತ್ತು ದೇವಾಂಗನೆಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನ ಜತೆ ಕಾಮ ಸೇವನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಎರಡನೇ ಅಸತ್ಯವಚನವಿದೆ.

ದ್ರವ್ಯಾನುಯೋಗದ ಕಥನ (೩) ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನ್ಯ ವಿಪರೀತ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹೇಳುವುದು ಅದು ಮೂರನೆಯ ಅಸತ್ಯ ವಚನವಿದೆ.

ಚರಣಾನುಯೋಗದ ಕಥನ (೪) ಗರ್ಹಾಯುಕ್ತ ವಚನ ಹೇಳುವುದು ಅದು ನಾಲ್ಕನೇ ಅಸತ್ಯ ವಚನವಿದೆ. ಗರ್ಹಿತ ವಚನದಲ್ಲಿ ಗರ್ಹಿತ, ಸಾವದ್ಯ, ಅಪ್ರಿಯವೆಂದು ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ಗರ್ಹಿತ ವಚನ ತ್ಯಾಗ - ೧ : ಪೈಶೂನ್ಯ, ಹಾಸ್ಯ, ಕರ್ಕಶ, ಅಸಮಂಜಸ, ಪ್ರಲಪಿತ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ **ಆಗಮವಿರುದ್ಧ** ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅದು **ಗರ್ಹಿತ** ವಚನವಿದೆ. ಇತರರ ವಿದ್ಯಮಾನ ಮತ್ತು ಅವಿದ್ಯಮಾನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳುವುದು, ಯಾವ ವಚನದಿಂದ ಇತರರ ಧನದವಿನಾಶ, ಆಜೀವಿಕೆಯವಿನಾಶ, ಪ್ರಾಣದ ವಿನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಂದೆಯಾಗುವುದು, ಅಪವಾದ ಬರುವುದು ಅಂಥ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅದು **ಪೈಶೂನ್ಯ**ನಾಮದ ಗರ್ಹಿತ ಅಸತ್ಯವಚನವಿದೆ. ಹಾಸ್ಯ, ವಿನೋದ, ಅಶ್ಲೀಲ ವಚನ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಅಶುಭರಾಗವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ವಚನ ಹೇಳುವುದು ಅದು **ಹಾಸ್ಯ**ನಾಮದ ಗರ್ಹಿತವಚನವಿದೆ. ಅನ್ಯರಿಗೆ ನೀನು ಮೂರ್ಖನಿರುವೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಯಿರುವೆ, ಕತ್ತೆಯಿರುವೆಯೆಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅದು **ಕರ್ಕಶ**ನಾಮದ ಗರ್ಹಿತ ವಚನವಿದೆ. ತನಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವುತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ದೇಶ-ಕಾಲದ ವಿರುದ್ಧ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅದು **ಅಸಮಂಜಸ**ನಾಮದ ಗರ್ಹಿತವಚನವಿದೆ. ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಬಡ-ಬಡಿಸುವುದು ಅದು **ಪ್ರಲಪಿತ**ನಾಮದ ಗರ್ಹಿತ ವಚನವಿದೆ.

ಸಾವದ್ಯ ವಚನ ತ್ಯಾಗ-೨ : ಯಾವ ವಚನಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಘಾತವಾಗುವುದು, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪಟಳವಾಗುವುದು, ದೇಶವು ಲೂಟಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ದೇಶದೊಡೆಯನಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಊರಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತುವುದು, ಮನೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಬೀಳುವುದು, ಕಲಹ-ವಿಸಂವಾದ-ಯುದ್ಧವಾಗತೊಡಗುವುದು, ದುಃಖದಿಂದ ಸತ್ತು ಹೋಗುವುದು, ವೈರಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಷಟ್ಕಾಯಜೀವಗಳ ಘಾತವಾರಂಭವಾಗುವುದು, ಮಹಾಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗತೊಡಗುವುದು ಅದು ಸಾವದ್ಯ ವಚನವಿದೆ; ಇತರರನ್ನು ಕಳ್ಳನೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾವದ್ಯ ವಚನಗಳು ದುರ್ಗತಿಯ ಕಾರಣವಿವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ.

ಅಪ್ರಿಯ ವಚನ ತ್ಯಾಗ-೩ : ತ್ಯಾಗ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಪ್ರಿಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹೇಳಬಾರದು. ಅಪ್ರಿಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಕಶ, ಕಟುಕ, ಪರುಷ, ನಿಷ್ಠುರ, ಪರಕೋಪನೀ, ಮಧ್ಯಕೃಷ, ಅಭಿಮಾನನಿ, ಅನಯಂಕರೀ, ಭೇದಂಕರೀ ಭೂತವಧಕರಿಯೆಂದು ಹತ್ತು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಸತ್ಯವಾದಿಯು ಈ ಮಹಾಪಾಪರೂಪ, ನಿಂದ್ಯಕರವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡುವುದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ನೀನು ಮೂರ್ಖನಿರುವೆ, ಕತ್ತೆಯಿರುವೆ, ಎಲೈ ಮೂಢನೆ! ನೀನೇನು ತಿಳಿಯುವೆ ಇತ್ಯಾದಿ **ಕರ್ಕಶ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ನೀನು ಕುಜಾತಿಯವನಿರುವೆ, ನೀಚ ಜಾತಿಯವನಿರುವೆ, ಅಧರ್ಮಿಯಿರುವೆ, ಮಹಾಪಾಪಿಯಿರುವೆ, ನೀನು ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿ ಉದ್ವೇಗಗೊಳಿಸುವಂಥದು **ಕಟುಕ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ನೀನು ಆಚಾರ ಭ್ರಷ್ಟನಿರುವೆ, ದುಷ್ಟನಿರುವೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮರ್ಮಭೇದಿಸುವಂಥದು **ಪರುಷ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕುವೆನು, ನಿನ್ನ ಮೂಗು ಕತ್ತರಿಸುವೆನು, ನಿನ್ನ ರುಂಡ ಹಾರಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಂದು ಹಾಕುವೆನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುವೆನು ಇತ್ಯಾದಿ **ನಿಷ್ಠುರ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ಎಲೈ ನಿರ್ಲಜ್ಜನೇ, ಜಾತಿ ಕೆಟ್ಟವನೇ, ನಿನ್ನ ಕುಲಾಚಾರದ ಪತ್ತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನದೆಂಥ ತಪಸ್ಸು ನೀನು ಕುಶೀಲನಿರುವೆ, ನೀನು ಹಾಸ್ಯಯೋಗ್ಯನಿರುವೆ, ನೀನು ಮಹಾನಿಂದ್ಯನಿರುವೆ, ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳಲು ಲಜ್ಜೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಇತ್ಯಾದಿ **ಪರಕೋಪನೀ** ಭಾಷೆಯಿದೆ.

ಯಾವ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಮೂಳೆಯ ಬಂಧನವು ಸಡಿಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅದು **ಮಧ್ಯಕೃಷ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ಜನರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುಣ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವುದು, ಇತರರ ದೋಷ ಹೇಳುವುದು, ತಮ್ಮ ಜಾತಿ, ಕುಲ, ರೂಪು, ವೈಭವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮದಯುಕ್ತ ವಚನ ಹೇಳುವುದು ಅದು **ಅಭಿಮಾನನೀ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ಶೀಲದ ಖಂಡನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಹಾಗೂ ವಿದ್ವೇಷ ಮಾಡುವಂಥದು **ಅನಯಂಕರೀ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ವೀರ್ಯ, ಶೀಲ, ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವಂಥ, ಅಸತ್ಯದೋಷ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವಂಥ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳು ಕಲಂಕ ಹರಡುವಂಥದು **ಭೇದಂಕರೀ** ಭಾಷೆಯಿದೆ. ಯಾವ ವಚನದಿಂದ ಅಶುಭ ವೇದನೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು, ಪ್ರಾಣಗಳ ಘಾತ ಮಾಡುವಂಥದು **ಭೂತವಧಕರೀ** ಭಾಷೆಯಿದೆ ಈ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ನಿಂದ್ಯ ಅಪ್ರಿಯ ವಚನಗಳು ತ್ಯಾಗಯೋಗ್ಯವಿವೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಾವಭಾವ, ವಿಲಾಸ-ವಿಭ್ರಮ, ಕ್ರೀಡೆ-ವ್ಯಭಿಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಥೆ, ಕಾಮೋದ್ದೀಪನ ಮಾಡುವಂಥ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ನಾಶ ಮಾಡುವಂಥ **ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಥೆ;** ಭೋಜನಪಾನದಲ್ಲಿ ರಾಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ **ಭೋಜನದ ಕಥೆ;** ರೌದ್ರಭಾವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ **ರಾಜಕಥೆ; ಚೋರರಕಥೆ;** ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ **ಕುಲಿಂಗಿಗಳ ಕಥೆ; ಧನೋಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದರ ಕಥೆ;** ದುಷ್ಟವೈರಿಗಳ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದರ ಕಥೆ, ಮತ್ತು **ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂಥ** ವೇದ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಕುಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೇಳುವುದು ಕೂಡ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ, ಅವು ಪಾಪದ ಆಸ್ರವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ವಿಕಥೆರೂಪದ ಅಪ್ರಿಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ.

ಎಲೈ ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ! ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಅಸತ್ಯವಚನರೂಪದ ನಿಂದ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕ್ರೋಧದಲ್ಲಿ, ಮದದಲ್ಲಿ, ಛಲದಿಂದ, ಲೋಭದಿಂದ, ಭಯದಿಂದ, ದ್ವೇಷದಿಂದ ಎಂದೂ ಆಡಬೇಡಿರಿ. ತಮಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರರಿಗೆ

ಹಿತರೂಪವಾಗಿಯೇ ವಚನ ಆಡಿರಿ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಹಿತರೂಪ ಅರ್ಥಸಹಿತ ಮಿಷ್ಟ ವಚನಗಳು ಸುಖಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ನಿರಾಕುಲ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಆತಪ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತಪವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುವಂಥ ಚಂದ್ರ, ಚಂದ್ರಕಾಂತಮಣಿ, ಜಲ, ಚಂದನ, ಮುತ್ತು ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸುಖಕಾರಕಗಳಾಗಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಾತಿನಿಂದ ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳದೆಯೇ ಮಾತನಾಡಬೇಕು, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರ ಹಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿರುವುದೇ ಉಚಿತವಿದೆ. ಸತ್ಯಮಾತನಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯೆ ಕೊಡುವಂಥವನು ಸತ್ಯವಾದಿಯಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಕಲಿಯುವಂಥವನೂ ಸತ್ಯವಾದಿಯಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ವಿಷ, ಸಿಂಹ, ಸರ್ಪ, ದುಷ್ಟದೇವ, ದುಷ್ಟಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಾರೂ ಬಾಧೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಸತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ವಶರಾಗುತ್ತಾರೆ; ಪ್ರೀತಿ-ಪ್ರತೀತಿಗಳು ದೃಢವಾಗುತ್ತವೆ. ಸತ್ಯವಾದಿಯು ತಾಯಿಯ ಸಮಾನ ವಿಶ್ವಾಸಯೋಗ್ಯನಿದ್ದಾನೆ, ಗುರುಗಳ ಸಮಾನ ಪೂಜ್ಯನಿರುತ್ತಾನೆ, ಮಿತ್ರರ ಸಮಾನ ಪ್ರಿಯನಿರುತ್ತಾನೆ. ಉಜ್ವಲ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತಪ, ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಯವಚನದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷದ ಬೆರಕೆಯಿಂದ ಮಿಷ್ಟಭೋಜನವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ, ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಯಶಸ್ಸಿನ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಸತ್ಯ ವಚನದಿಂದ ಅಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಅಸತ್ಯ ವಚನದಿಂದ ಅಪ್ರತೀತಿ, ಅಪಕೀರ್ತಿ, ಅಪವಾದ, ತಮಗೆ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಕ್ಲೇಶ, ಅರತಿ, ಕಲಹ, ವೈರ, ಭಯ, ಶೋಕ, ವಧೆ, ಬಂಧನ, ಮರಣ, ಜಿಹ್ವಾಚ್ಛೇದ, ಸರ್ವಸ್ವಹರಣ, ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ, ದುರ್ಧ್ಯಾನ ಅಪಮೃತ್ಯು, ವ್ರತ-ತಪ-ಶೀಲ-ಸಂಯಮದ ನಾಶ, ನರಕ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನ, ಭಗವಂತರ ಆಜ್ಞೆಯ ಭಂಗ, ಪರಮಾಗಮದಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖತೆ, ಘೋರ ಪಾಪದ ಆಸ್ರವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾವಿರಾರು ದೋಷಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಜ್ಞಾನೀ ಜನರುಗಳೇ ! ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವೂ, ಹಿತವೂ, ಮಧುರವೂ ಆದ ವಚನಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ, ಸುಂದರ ಶಬ್ದಗಳ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ, ಆದಾಗ್ಯೂ ನಿಂದ್ಯ, ಅಸತ್ಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಅದೇಕೆ ಆಡುತ್ತೀರಿ?

'ಎಲವೋ ನೀನು' ಇತ್ಯಾದಿ ನೀಚ ಪುರುಷರು ಆಡುವ ವಚನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಆಡಬೇಡ. ಅಧಮತೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮತೆಯಂತೂ ವಚನಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ನೀಚರು ಆಡುವ ನಿಂದ್ಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಿಯ, ಹಿತ, ಮಧುರ, ಧರ್ಮಯುಕ್ತ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡಬೇಕು. ಯಾರು ಇತರರಿಗೆ ದುಃಖಕೊಡುವಂಥ ವಚನಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸುಳ್ಳು ಕಲಂಕ ತಗಲಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಪದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ನಾಲಗೆ ಕಳಚಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ, ಕುರುಡರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಕಾಲು ಮುರಿದು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ದುರ್ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸತ್ತು ನರಕ-ತಿರ್ಯಂಚ ಮೊದಲಾದ ಕುಗತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲ ಯಶಸ್ಸು, ವಚನದ ಸಿದ್ಧಿ, ದ್ವಾದಶಾಂಗ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರುತದ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆದು, ಪುನಃ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ದ್ಧಿಕ ದೇವರಾಗಿ, ತೀರ್ಥಂಕರ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ಪದ ಪಡೆದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸತ್ಯಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಉತ್ತಮ ಶೌಚ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ಶೌಚ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶೌಚದ ಅರ್ಥವು ಪವಿತ್ರತೆಯಿದೆ. ಉಜ್ವಲತೆಯಿದೆ. ಬಹಿರಾತ್ಮರುಗಳಂತೂ ದೇಹದ ಉಜ್ವಲತೆ, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶೌಚವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ದೇಹವಂತೂ ಸಪ್ತಧಾತುಮಯ, ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅದು ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯುವುದರಿಂದ

ಶುಚೀತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಮಲದಿಂದ ಮಾಡಿದ, ಮಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವು ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಶರೀರವು ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಉಜ್ವಲ ಜಲದಿಂದ ತೊಳೆಯುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶರೀರವನ್ನು ಶುದ್ಧವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ.

ಆತ್ಮನನ್ನು ಉಜ್ವಲ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೌಚಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನು ಲೋಭದಿಂದ, ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮಲಿನನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನ ಲೋಭ ಮಲವು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಶುಚಿತ್ವವಾಗುವುದು. ಯಾರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನ, ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗ-ದರ್ಶನೋಪಯೋಗಮಯ, ಅಖಂಡ, ಅವಿನಾಶೀ, ಜನ್ಮ-ಜರೆ-ಮರಣ ರಹಿತ, ತ್ರಿಲೋಕವರ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕವೆಂದು ಸದಾಕಾಲ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಶೌಚಧರ್ಮವಿರುತ್ತದೆ. **ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಯಾಚಾರ, ಲೋಭಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತ ಉಜ್ವಲ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೌಚ ಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ.** ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಮಲಿನವಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರಿಗೆ ಶೌಚಧರ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಧನದ ಲುಬ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾಸಕ್ತಿಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೌಚ ಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರಿಗ್ರಹದ ಮಮತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ತಪಶ್ಚರಣದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಶೌಚಧರ್ಮವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಧರಿಸುವುದು ಅದು ಶೌಚಧರ್ಮವಿದೆ. ಎಂಟು ಮದಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ವಿನಯವಂತತೆಯೂ ಶೌಚಧರ್ಮವಿದೆ. ಅಭಿಮಾನಿಯು ಮದಯುಕ್ತನಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾಮಲಿನನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಶೌಚ ಧರ್ಮ ಹೇಗಿರುವುದು ? **ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಪರಮಾಗಮದ ಅನುಭವ ಮಾಡಿ ಅಂತರಂಗದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಕಷಾಯಾದಿಗಳ ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು ಅದು ಶೌಚಧರ್ಮವಿದೆ.** ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳ ಅನುಮೋದನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೌಚ ಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರ ಗುಣಗಳ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಉಜ್ವಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಷಾಯ ಮಲದ ಅಭಾವ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಶೌಚ ಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನನ್ನು ಪಾಪದಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗಗೊಡದಿರುವುದು ಅದು ಶೌಚಧರ್ಮವಿದೆ.

ಯಾರು ಸಮಭಾವ-ಸಂತೋಷ ಭಾವರೂಪದ ಜಲದಿಂದ ತೀವ್ರಲೋಭರೂಪದ ಮಲದ ಪುಂಜವನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ, ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಅತಿಲಂಪಟತೆಯಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ನಿರ್ಮಲ ಶೌಚಧರ್ಮವಿರುತ್ತದೆ. ಭೋಜನದ ಲಂಪಟನು ಅತ್ಯಂತ ಅಧಮನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ತಿನ್ನಲಾಗದ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀನಾಚಾರನಿರುತ್ತಾನೆ, ಅವನ ಲಜ್ಜೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸ್ಥ ಇಂದ್ರಿಯದ ವಶೀಭೂತನಾದ ಜೀವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆತು, ನರಕ, ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿರುವ ಮಹಾನಿಂದ್ಯ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಧನದ ಇಚ್ಛೆ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಇಚ್ಛೆ, ಭೋಜನದ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಲಿನ ಮಾಡುವಂಥವಿವೆ. ಇವುಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನ ಪತನವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು. **ಆತ್ಮನ ಮಲಿನತೆಯಂತೂ ಜೀವಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಪರಧನ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ವಾಂಛೆಯಿಂದ ಇದೆ.** ಯಾರು ಪರಸ್ತ್ರೀ, ಪರಧನದ ಇಚ್ಛುಕರಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಜೀವಘಾತ ಮಾಡುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕೋಟ್ಯಂತರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳ ವಂದನೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಕೋಟ್ಯಂತರ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಕೋಟ್ಯಂತರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ, ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಠಣ-ಪಾಠನ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಅವರಲ್ಲಿ ಶುಚಿತೆಯೆಂದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನ್ಯಾಯ, ಅನೀತಿ ಮತ್ತು ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣದ ಫಲ : ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವಂಥವರ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯದ ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ಧನ ಭೋಗಿಸುವಂಥವರ ಪರಿಣಾಮವು ಎಷ್ಟು ಮಲಿನವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಬಾರಿ ಧರ್ಮದ ಉಪದೇಶ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅದೆಷ್ಟೋ ವರುಷ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದೆಂದೂ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. **ಕೆಲವರು ಐವತ್ತು ವರುಷಗಳಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ**

ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಅನ್ಯಾಯದ ಧನ ಮತ್ತು ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣದ ಫಲವಿದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಅನ್ಯಾಯದ ಧನವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬಾರದು, ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡಬಾರದು, ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡಬಾರದು ಶೌಚ ಧರ್ಮವಂತೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಹಿಂಸೆ, ಸತ್ಯ, ಅಚೌರ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ಶೌಚಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಂಚ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂಥವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಲಿನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡುವಂಥ ಕೃತಘ್ನರು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಲಿನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿ, ಗುರುದ್ರೋಹಿ, ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿ, ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡುವಂಥವರ ಪಾಪದ ಪರಂಪರೆಯು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭವಗಳವರೆಗೆ ಕೋಟ್ಯಂತರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಾಸ ಘಾತಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಲಿನರಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತರ ಪರಮಾಗಮದ ಆಜ್ಞೆಯ ಅನುಸಾರ ಶುದ್ಧ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು. ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಉಜ್ವಲ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಮಸ್ತ ವ್ಯವಹಾರವು ಕಪಟವಿಲ್ಲದೆ ಉಜ್ವಲವಾಗಲಿ. ಇತರರ ವೈಭವ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಉಜ್ವಲಯಶಸ್ಸು, ಉತ್ತಮವಿದ್ಯೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ನೋಡಿ, ನೋಡಲಾಗದ ಮಲಿನ ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶೌಚಧರ್ಮದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಇತರರ ಪುಣ್ಯದ ಉದಯ ನೋಡಿ ದುಃಖಿಯಾಗಬಾರದು. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಆಯು, ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಅನಿತ್ಯ, ಕ್ಷಣಭಂಗುರವೆಂದು ತಿಳಿದು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಅಶುಭಭಾವಗಳ ಅಭಾವ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಶೌಚವೇ ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಶೌಚವೇ ಮೋಕ್ಷದ ದಾತ್ಯಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶೌಚ ಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಉತ್ತಮ ಸಂಯಮ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ಸಂಯಮ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಯಮದ ಲಕ್ಷಣವು ಹೀಗಿದೆ - ಅಹಿಂಸೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂಸೆಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ದಯಾರೂಪವಿರುವುದು, ಹಿತ ಮಿತ ಪ್ರಿಯ ಸತ್ಯವಚನ ಆಡುವುದು, ಪರಧನದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯ ಅಭಾವ ಮಾಡುವುದು, ಕುಶೀಲ ಬಿಡುವುದು, ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಇವು ಐದು ವ್ರತಗಳಿವೆ. ಪಂಚ ಪಾಪಗಳ ಏಕದೇಶ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಅಣುವ್ರತ**ವಿದೆ, ಸಂಪೂರ್ಣ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಮಹಾವ್ರತ**ವಿದೆ. ಈ ಐದು ವ್ರತಗಳನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು, ಐದು ಸಮಿತಿ ಪಾಲಿಸುವುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನದ ಶುದ್ಧತೆಯು **ಈರ್ಯಾಸಮಿತಿ**ಯಿದೆ. ವಚನದ ಶುದ್ಧತೆಯು **ಭಾಷಾಸಮಿತಿ**ಯಿದೆ, ನಿರ್ದೋಷ ಶುದ್ಧ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದು **ಏಷಣಾ ಸಮಿತಿ**ಯಿದೆ. ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡಿ-ಶೋಧಿಸಿ ಇಡುವುದು-ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದು **ಆದಾನನಿಕ್ಷೇಪಣಸಮಿತಿಯಿದೆ,** ಮಲ-ಮೂತ್ರ-ಕಫ ಮೊದಲಾದ ಮಲಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಗ್ಲಾನಿ, ದುಃಖ, ಬಾಧೆ ಮೊದಲಾದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದು-ಎಸೆಯುವುದು ಅದು **ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನ ಸಮಿತಿ**ಯಿದೆ.

ಈ ಐದು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು, ಕ್ರೋಧ-ಮಾನ-ಮಾಯೆ-ಲೋಭ ಈ ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಅಶುಭ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ಇವು ಮೂರು ದಂಡನೆಗಳಿದ್ದು ಈ ದಂಡನೆಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು, ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಧಾವಿಸುವಂಥ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಅದು ಸಂಯಮವಿದೆ.

ಐದು ವ್ರತಗಳಧಾರಣ, ಐದು ಸಮಿತಿಗಳ ಪಾಲನೆ, ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳ ನಿಗ್ರಹ, ಮೂರು ದಂಡನೆಗಳ ತ್ಯಾಗ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಜಯವನ್ನು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಸಂಯಮ ಪ್ರಾಪ್ತ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಮಂದ ಉದಯವಿರುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ಉತ್ತಮದೇಶ, ಉತ್ತಮಕುಲ, ಉತ್ತಮಜಾತಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ, ನಿರೋಗತೆ, ಕಷಾಯಗಳ ಮಂದತೆ, ಉತ್ತಮ ಸಂಗತಿ, ಜಿನೇಂದ್ರರ ಆಗಮದ ಸೇವನೆ, ನಿಜವಾದ ಗುರುಗಳ ಸಂಯೋಗ, ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ದುರ್ಲಭ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಂಯೋಗವಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸಾರ, ದೇಹ, ಭೋಗಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಕ್ತತೆಯ ಧಾರಕನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾವರಣ ಕಷಾಯದ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೇಶ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾವರಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಾವರಣ ಇವೆರಡೂ ಕಷಾಯಗಳ ಕ್ಷಯೋಪಶಮದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಕಲ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಯಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಹಾದುರ್ಲಭವಿದೆ.

ನರಕಗತಿಯಲ್ಲಿ, ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೇವಗತಿಯಲ್ಲಂತೂ ಸಂಯಮವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಯಾವುದೇ ತಿರ್ಯಂಚಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪರ್ಯಾಯದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಎಂದೋ ದೇಶವ್ರತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲೂ ನೀಚಕುಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅಧಮದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತ, ಅಜ್ಞಾನೀ, ರೋಗೀ, ದರಿದ್ರೀ, ಅನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗೀ, ವಿಷಯಾನುರಾಗೀ, ತೀವ್ರ ಕಷಾಯೀ, ನಿಂದ್ಯಕರ್ಮೀ, ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸಂಯಮವೆಂದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಸಂಯಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪರಮ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಇಂಥ ದುರ್ಲಭ ಸಂಯಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೂಡ ಯಾವನೋ ಮೂಢ ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಷಯಗಳ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಷ್ಟಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಜನ್ಮ-ಮರಣ ಮಾಡುತ್ತ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನು ಸಂಯಮವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಂತರ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆ, ಕೆಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಗೋದದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ, ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಗತಿಯು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. **ಸಂಯಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದರ ಸಮಾನವಾದ ದೊಡ್ಡ ಅನರ್ಥವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.** ಯಾವನು ವಿಷಯಗಳ ಲೋಭಿಯಾಗಿ ಸಂಯಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಒಂದು ಕವಡೆಗೆ ಚಿಂತಾಮಣಿ ರತ್ನವನ್ನು ಮಾರಿಬಿಡುವಂತೆ, ಸೌದೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುವಂಥವರ ಸಮಾನನಿದ್ದಾನೆ.

ವಿಷಯಗಳ ಸುಖವಂತೂ ಸುಖವೇ ಇಲ್ಲ, ಅದಂತೂ ಸುಖಾಭಾಸವಿದೆ, ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಿದೆ, ನರಕದ ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವಿದೆ. ಕಿಂಪಾಕ ಫಲದಂತೆ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾತ್ರವೇ ಸಿಹಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಅನಂತರ ಘೋರ ದುಃಖ, ಮಹಾದಾಹ, ಸಂತಾಪವನ್ನಿತ್ತು ಮರಣವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭೋಗಗಳು ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾತ್ರ, ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಸುಖದಂತೆ ಎನಿಸುತ್ತವೆ, ಅನಂತರವಂತೂ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನಂತ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಘೋರದುಃಖವನ್ನೇ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಯಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಭೋಗವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ಕಷಾಯಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ದುರ್ಧರ ತಪಸ್ಸು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ರಸಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲದ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹದ ಲಾಲಸೆಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ಮಹಾನ ಕಾಯಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಅನಶನ, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರ ಜೀವಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದೇ ಸಂಯಮವಿದೆ.

ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ವಚನಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ಶರೀರದ ಅಂಗ-ಉಪಾಂಗಗಳ ಪ್ರಮಾದಯುಕ್ತ ಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಧಿಕ ಗಮನವನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ. ದಯಾರೂಪ

ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಾರ್ಥದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಯಮದಿಂದಲೇ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಪುಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಯಮವೇ ಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯಭವವು ಶೂನ್ಯವಿದೆ, ಗುಣರಹಿತವಿದೆ.ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಈ ಜೀವವು ದುರ್ಗತಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿದೆ, ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹದ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು, ಬುದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವುದು, ಜ್ಞಾನದ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲವು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. **ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆ ದೀಕ್ಷೆಯ ಧಾರಣ, ವ್ರತಗಳ ಧಾರಣ, ತಲೆ ಬೋಳಿಸುವುದು, ನಗ್ನವಿರುವುದು, ವೇಷಧಾರಣ ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ.**

ಇಂದ್ರಿಯಸಂಯಮ ಮತ್ತುಪ್ರಾಣಿಸಂಯಮವೆಂದು ಸಂಯಮವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ, ಯಾವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ನಿಂತುಹೋಗಿಲ್ಲ, ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳ ವಿರಾಧನೆಯು ದೂರವಾಗಿಲ್ಲ ಅವನ ಬಾಹ್ಯ ಪರೀಷಹಗಳ ಸಹನೆ, ತಪಶ್ಚರಣ ಮಾಡುವುದು, ದೀಕ್ಷೆತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದುಃಖೀ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸಂಯಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಶರಣಿಲ್ಲ, **ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯ ಭವದ ಒಂದು ಸಮಯವೂ ವ್ಯತೀತವಾಗದಿರಲೆಂದು ಜ್ಞಾನೀ ಜನರು ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.** ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಆಯುಷ್ಯವು ನಿಷ್ಫಲವಿದೆ. ಈ ಭವದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪರಭವದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮವೇ ಶರಣಿದೆ, ಸಂಯಮವು ದುರ್ಗತಿರೂಪದ ಸರೋವರವನ್ನು ಒಣಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಸಮಾನವಿದೆ. ಸಂಯಮದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರರೂಪದ ವಿಷಮ ವೈರಿಯ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ನಾಶವು ಸಂಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಯಾರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಮಲಿನವಾಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಮಾದರಹಿತ ವರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಂಯಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಯಮ ಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಉತ್ತಮ ತಪ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ತಪ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. **ಇಚ್ಛೆಯ ನಿರೋಧ ಮಾಡುವುದು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ.** ತಪಸ್ಸು ನಾಲ್ಕು ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕಾಯಿಸುವುದರಿಂದ-ಹದಿನಾರು ಬಾರಿ ಪೂರ್ಣ ಉಷ್ಣತೆ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಸಮಸ್ತ ಕಿಲ್ಬಿಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನು ಕೂಡ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕರ್ಮಮಲದಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಅಜ್ಞಾನೀ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಂತೂ ಶರೀರವನ್ನು ಪಂಚಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಕಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕಾಯಕ್ಲೇಶಗಳ ಸಹನೆಯನ್ನು ತಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅದು ತಪವಿಲ್ಲ. ಶರೀರವನ್ನು ಸುಡುವುದರಿಂದ, ಒಣಗಿಸಿ ಕೃಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ? **ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕರ್ಮಗಳಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.** ಆತ್ಮನು ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ರಹಿತನಂತೂ ಭೇದ-ವಿಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹಾಗೂ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಕರ್ಮರೂಪದ ಮಲವನ್ನು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನೋಡಿ, **ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹರೂಪದ ಮಲವು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನಮಯನಾದ ಆತ್ಮನು ಭಿನ್ನನಾಗಿ ಹೋಗುವನು ಅದು ತಪವಿದೆ, ಕರ್ಮಕಲಂಕದಿಂದ ರಹಿತತೆಯಿದೆ.**

ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಭವ ಪಡೆದು ಸ್ವ-ಪರತತ್ತ್ವದ ಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸಹಿತ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಡೆದು, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಬಂಧ ಮಾಡುವಂಥ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಮಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಪಾಪದ ಅವಲಂಬನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಮಮತೆಯನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ವನದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಇಂಥ ತಪಸ್ಸು ಧನ್ಯ ಪುರುಷರಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಸಾರೀ ಜೀವಕ್ಕೆ ಮಮತೆಯರೂಪದ ದೊಡ್ಡಶೂಲವಿದೆ. ಅದು ಮಮತೆಯರೂಪದ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಹೋಗಿದೆ. ಘೋರ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತ, ಮಹಾಪಾಪದ ಬಂಧಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರೋಗಾದಿಗಳ ತೀವ್ರವೇದನೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹದ ವಿಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ತೀವ್ರ ಆರ್ತಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿ ದುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಘೋರ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ತಪವಂತೂ ಯಾವನೋ ಭಾಗ್ಯವಂತ ಪುರುಷನು ಪಾಪಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ-ಸ್ತ್ರೀ-ಕುಟುಂಬ-ಧನ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ಮಮತ್ವಬಿಟ್ಟು, ಪರಮ ಧರ್ಮದ ಧಾರಕರಾದ ವೀತರಾಗ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಗುರುಗಳ ಚರಣಗಳ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಗುರುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಯಾವನ ಅಶುಭ ಕರ್ಮದ ಉದಯವು ಅತ್ಯಂತ ಮಂದವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರೂಪದ ಸೂರ್ಯನ ಉದಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ, ಸಂಸಾರ-ವಿಷಯ-ಭೋಗಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಅವನೇ ತಪಸ್ಸು-ಸಂಯಮ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಇಂಥ ದುರ್ಧರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಕೂಡ ಯಾವನೋ ಪಾಪಿಯು ವಿಷಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೆಡಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಪುನಃ ತಪಸ್ಸು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯಭವ ಪಡೆದು, ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸು ಸಹಿತ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಡೆದು, ವೈರಾಗ್ಯರೂಪನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ವನದೊಳಗೆ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಿಡುವುದು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ.

ಪರಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಇಚ್ಛಾರಹಿತನಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಚಂಡ ಕಾಮದ ಖಂಡನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ದೊಡ್ಡ ತಪವಿದೆ. ನಗ್ನ ದಿಗಂಬರರೂಪ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಬಿಸಿಲು, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ಚಳಿ, ಸೊಳ್ಳೆ, ನೊಣ, ಕಾಡು ನೊಣ, ಜೇನು ನೊಣ, ಹಾವು, ಚೇಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಬರಿದಾದ-ನಗ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಸಹಿಸುವುದು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ. ನಿರ್ಜನ ಪರ್ವತಗಳ ನಿರ್ಜನ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ, ಭಯಂಕರ ಪರ್ವತಗಳ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಚಿರತೆ, ಕರಡಿ, ಕಾಡುಹಂದಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಘೋರವನದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ. ದುಷ್ಟ, ವೈರೀ, ಮ್ಲೇಚ್ಛ, ಚೋರ, ಭಿಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ದುಷ್ಟವ್ಯಂತರ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುವ ಘೋರ ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಚಂಚಲರಾಗದಿರುವುದು, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಭೀರುತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ವೈರ-ವಿರೋಧ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸಮತೆಯ ಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ. ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುವಂಥ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು, ನಷ್ಟಗೊಳಿಸುವುದು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ.

ಯಾಚನಾರಹಿತ, ಭೋಜನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶ್ರಾವಕರ ಮನೆಯೊಳಗೆ, ನವದಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಸಿಹಿ, ಕಹಿ, ಉಪ್ಪು, ಕಾರ, ಹುಳಿ, ಒಗರು, ಸ್ನಿಗ್ಧ, ರೂಕ್ಷ, ರಸ-ನೀರಸ, ನಿರ್ದೋಷ, ಪ್ರಾಸುಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಲೋಲುಪತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಸಂಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ತಿನ್ನುವುದು ಅದು ತಪವಿದೆ. ಐದು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು, ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗಳನ್ನು ಚಂಚಲ ಮಾಡದಿರುವದು, ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದು ಅದು ತಪವಿದೆ. ಸ್ವ-ಪರ ತತ್ತ್ವಗಳ ಕಥನದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದು, ನಾಲ್ಕೂ ಅನುಯೋಗಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತ ಧರ್ಮ ಸಹಿತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವುದು ಅದು ತಪವಿದೆ. ಅಭಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟು ವಿನಯ ರೂಪವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು, ಕಪಟ ಬಿಟ್ಟು ಸರಳ ಪರಿಣಾಮವಿಡುವುದು, ಕ್ರೋಧ ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷಮಾಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು, ಲೋಭ ತ್ಯಜಿಸಿ ಇಚ್ಛಾರಹಿತವಾಗುವುದು ಅದು ತಪವಿದೆ. ಯಾವುದರಿಂದ ಕರ್ಮ ಸಮೂಹದ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಾಧೀನನಾಗಿ ಹೋಗುವನು ಅದು ತಪಸ್ಸು ಇದೆ.

ಶ್ರುತದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು, ಸ್ವಯಂ ನಿರಂತರ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು. ಇತರರಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವುದು ಅದು ತಪವಿದೆ. ತಪಸ್ವಿಗಳ ಭಕ್ತಿ-ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ದೇವಗಳ ಇಂದ್ರನು ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ತಪದ ಪ್ರಭಾವವು ಅಚಿಂತ್ಯವಿದೆ. ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ

ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ನಾರಕೀ, ತಿರ್ಯಂಚ, ದೇವಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಮನುಷ್ಯ ಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಉತ್ತಮಕುಲ, ಜಾತಿ, ಬಲ, ಬುದ್ಧಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪೂರ್ಣತೆ, ರಾಗಾದಿಗಳ ಮಂದತೆಯು ಯಾರಿಗಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ವಿಷಯಗಳ ಲಾಲಸೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ ಅವರಿಗೇ ತಪಸ್ಸು ಆಗುತ್ತದೆ.

ತಪಸ್ಸು ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಯಾರಿಗೆ ಎಂಥ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಅದರ ಅನುಸಾರ ತಪಸ್ಸು ಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಬಾಲಕ, ತರುಣ, ವೃದ್ಧ, ಧನವಂತ, ನಿರ್ಧನ, ಬಲವಂತ, ನಿರ್ಬಲ, ಸಹಾಯ ಸಹಿತನಿದ್ದವನು, ಸಹಾಯ ರಹಿತನಿದ್ದವನು, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತರು ಹೇಳಿರುವ ತಪಸ್ಸು ಯಾರಿಗೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಕಫ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಕೋಪವಿಲ್ಲ, ರೋಗದ ವೃದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ, ಶರೀರವು ರತ್ನತ್ರಯದ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುವದು, ಆ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ಸಂಹನನ, ಬಲ, ವೀರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. **ದೇಶ, ಕಾಲ, ಆಹಾರದ ಯೋಗ್ಯತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.** ಹೇಗೆ ತಪದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲತೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಚ್ಛೆಯ ನಿರೋಧ ಮಾಡಿ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ತಪವಿದೆ. ತಪಸ್ಸೇ ಜೀವದ ಕಲ್ಯಾಣವಿದೆ. ತಪಸ್ಸೇ ಕಾಮವನ್ನು, ನಿದ್ರೆಯನ್ನು, ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಗರ್ವ ಬಿಟ್ಟು ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ತಪ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದೆ ಅಂಥದೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ತಪ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಉತ್ತಮ ತಪ ಧರ್ಮದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಉತ್ತಮ ತ್ಯಾಗ ಧರ್ಮ

ಈಗ ಉತ್ತಮ ತ್ಯಾಗಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತ್ಯಾಗವು ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ- ಯಾರು ಧನ, ಸಂಪತ್ತು ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕರ್ಮದ ಉದಯಜನ್ಯ, ಪರಾಧೀನ, ವಿನಾಶಶೀಲ, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ, ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷದ ತೀವ್ರತೆ ಮಾಡುವಂಥ, ಆರಂಭದ ತೀವ್ರತೆ ಮಾಡುವಂಥ, ಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚ ಪಾಪಗಳ ಮೂಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಅಂಗೀಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿರದಂಥ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರು ಧನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರು ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಅವನ್ನು ಹಾಲಾಹಲ ವಿಷವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜೀರ್ಣತೃಣದಂತೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರದೂ ಅಚಿಂತ್ಯ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ.

ಅದೆಷ್ಟೋ ಜೀವರುಗಳ ತೀವ್ರರಾಗ ಭಾವವು ಮಂದವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ ಅವರು ಸರಾಗ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯಿಡುತ್ತಾರೆ, ಪಾಪಗಳಿಂದ ಭಯಭೀತರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಈ ಧನವನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಾತ್ರರುಗಳ ಉಪಕಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ದಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಧನವಂತರು ಅನ್ನ-ವಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧನ ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಧನ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ, ಧರ್ಮದ ಆಯತನ ಜಿನಮಂದಿರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ, ಜಿನಸಿದ್ಧಾಂತ (ಶಾಸ್ತ್ರ) ಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ, ಉಪಕರಣದಲ್ಲಿ, ಪೂಜಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಧನತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ದುಃಖೀ-ದರಿದ್ರೀ-ರೋಗಿಗಳ ಉಪಕಾರದಲ್ಲಿ ತನು-ಮನದಿಂದ ಕರುಣಾಮಯರಾಗಿ ಧನತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಧನ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಎರಡನ್ನೂ ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ದಾನವು ಅದು ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಿದೆ. ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ, ಗುಣಧಾರಕರಾದ ಉಜ್ವಲ ಪಾತ್ರರುಗಳಿಗೆ ಯಾರು ದಾನಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಜೀವದ ಮಹಾನ ಸುಖ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿಘ್ನ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹಾಗೂ ಭೋಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ದಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಜ್ಞಾನೀ ಬಾಲಗೋಪಾಲರೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಯಾರು ಪೂರ್ವ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅವರೇ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಸುಖ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಈಗ ಕೊಡುವವರು ಮುಂದೆ ಪಡೆಯುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖ-ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರು ಅವರು ದಾನ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ದಾನ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲರಿಲ್ಲದವರು ಕೇವಲ ಮರಣ ಪರ್ಯಂತದ ಸಲುವಾಗಿ ಧನ ಸಂಚಯ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಯಮಶೀಲರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಇಲ್ಲಿಕೂಡ ತೀವ್ರ ಆರ್ತಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿ ಸರ್ಪ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟ ತಿರ್ಯಂಚ ಗತಿ ಪಡೆದು, ನರಕ-ನಿಗೋದಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಧನವೇನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದೇನು ?

ಧನ ಪಡೆಯುವುದಂತೂ ದಾನದಿಂದಲೇ ಸಫಲವಿದೆ. ದಾನವಿಲ್ಲದ ಧನವು ಘೋರ ದುಃಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಕಾರಣವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕೃಪಣರ ಘೋರ ನಿಂದೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಜನರು ಕೃಪಣನ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಎತ್ತ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರು ಲೋಭೀ ಜಿಪುಣನ ಹೆಸರು ಹೇಳುವುದನ್ನೂ ಅಮಂಗಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ದುರ್ಗುಣ ಅಥವಾ ದೋಷವಿದ್ದರೆ ಆ ದೋಷವೂ ದಾನದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ದಾನಿಯ ದೋಷಗಳು ದೂರ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ದಾನದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲ ಕೀರ್ತಿಯು ಹರಡುತ್ತದೆ. ದಾನ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವೈರಿಗಳು ಕೂಡ ವೈರ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಣಿಯುತ್ತಾರೆ, ತಮ್ಮ ಅಹಿತ ಮಾಡುವಂಥವರೂ ಮಿತ್ರರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. **ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದಾನವು ದೊಡ್ಡದಿದೆ.** ಸತ್ಯ-ಯಥಾರ್ಥ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಾನ ಕೊಡುವಂಥವನೂ ಭೋಗಭೂಮಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಮೂರು ಪಲ್ಯದವರೆಗ ಭೋಗಿಸಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದೇ ಉಚ್ಚವಿದೆ. ವಿನಯ ಸಹಿತ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹದ ವಚನ ಸಹಿತನಾಗಿ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾನು ಇವನಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ದಾನಿಯು ಅಭಿಮಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ದಾನಿಯಂತೂ ಪಾತ್ರನನ್ನು ತನಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವಂಥವನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. **ಲೋಭರೂಪದ ಹಾಳು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆಗೆಯುವ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಪಾತ್ರರಲ್ಲದೆ ಯಾರು ಮಾಡುವರು ?** ಪಾತ್ರರಿಲ್ಲದೆ ಲೋಭಿಗಳ ಲೋಭವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಪಾತ್ರರಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವಂಥ ದಾನವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು ? ಧರ್ಮಾತ್ಮ ಜನರಿಗಂತೂ ಪಾತ್ರರು ದೊರಕುವುದರ ಸಮಾನ ಮತ್ತು ದಾನ ಕೊಡುವುದರ ಸಮಾನ ಬೇರೆ ಯಾವ ಆನಂದವಿಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾನ, ಧನ, ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ದಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲರಿರಬೇಕು. ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಅಭಕ್ಷ್ಯದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು, ಅಧಿಕಾರಂಭವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನೋಡಿ-ಶೋಧಿಸಿ ವಸ್ತು ಇಡಬೇಕು-ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯತ್ನಾಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ತಿರ್ಯಂಚಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಬಾರದು: ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ನೋಯಿಸಬಾರದು. ದುಃಖಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರಬೇಕು. ಇದುವೇ ಗೃಹಸ್ಥರ ಅಭಯದಾನವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ, ಮರಣ, ರೋಗ, ಶೋಕ, ದರಿದ್ರ, ವಿಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲಾರಿರಿ.

ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರು ಹೇಳಿದ ದಯಾಧರ್ಮದ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುವಂಥ,ಸ್ಯಾದ್ವಾದರೂಪ **ಅನೇಕಾಂತದ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾಡುವಂಥ, ನಯ-ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಓದುವ ಓದಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮನ ಉದ್ಧಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.** ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಧರ್ಮದ ರುಚಿಯುಳ್ಳ ಇಚ್ಛುಕರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರು ಜ್ಞಾನದ ಇಚ್ಛುಕರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಜ್ಞಾನದಾನದ ಸಲುವಾಗಿ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ **ಧರ್ಮದ ಸ್ತಂಭವು ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದಾನವಾಗುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಉಳಿಯುವುದು.** ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ ದಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನದಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ಕೇವಲಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.